

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

«Облік, контроль і аналіз в управлінні прибутком підприємства»

Виконала: студентка 2 курсу, групи ОО-М2

Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Панівник Галина Василівна

Керівник: к.е.н., доц. Шкроміда Н.Я.

Рецензент: к.е.н., доц. Судук Н.В.

Івано-Франківськ – 2023 р.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Інститут, факультет _____ Економічний факультет
Кафедра _____ Обліку і оподаткування
Освітній рівень _____ Магістр
Спеціальність _____ 071 Облік і оподаткування

Затверджено на засіданні
кафедри обліку і оподаткування
Протокол № 4 від 22 листопада 2022 р.
Завідувач кафедри _____
Баланюк І.Ф.

**ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ
Панівник Галині Василівні**

1. Тема роботи: **«Облік, контроль і аналіз в управлінні прибутком підприємства»**

Керівник роботи: к.е.н., доц. Шкроміда Надія Ярославівна

2. Перелік питань, які потрібно розробити (детальний план дипломної роботи):

- дослідити економічний зміст та значення прибутку в управлінні підприємством;
- вивчити основні принципи класифікації прибутку та порядок його формування;
- розкрити нормативно-правове регулювання обліку, контролю і аналізу формування прибутку діяльності підприємства;
- описати організацію і методикку обліку доходів та витрат діяльності підприємства агробізнесу;
- розкрити методичні особливості формування прибутку підприємства в системі обліку та звітності;
- дослідити контроль прибутку підприємства в системі управління бізнесом;
- провести аналіз доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємства;
- здійснити оцінку показників рентабельності агробізнесу та шляхи їх підвищення;
- запропонувати шляхи забезпечення прибутковості діяльності підприємства агросектору.

3. Дата видачі завдання 14.10.2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Стан виконання
1	Розділ 1. «Теоретичні основи обліку, контролю та аналізу прибутку підприємства»	17.03.2023 р.	
2	Розділ 2. «Організаційно-методичні аспекти обліку доходів, витрат та прибутку діяльності ТОВ «Фармгейт Україна»	27.06.2023 р.	
3	Розділ 3. «Аналіз прибутковості агробізнесу та шляхи його зростання»	15.11.2023 р.	

Студент _____

Г.В. Панівник

Викладач _____

Н.Я. Шкроміда

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Кафедра обліку і оподаткування

ВІДГУК

наукового керівника, доцента, кандидата економічних наук

Шкромиди Надії Ярославівни

на кваліфікаційну роботу студентки 2-го курсу групи ОО-М2

Панівник Галини Василівни

на тему

«Облік, контроль і аналіз в управлінні прибутком підприємства»

Економічні перетворення, які здійснюються в державі протягом останніх років, вимагають від вітчизняних підприємств здійснювати самоокупну діяльність, що в результаті породжує значимість величини і структури фінансових результатів їх господарювання. В сучасних умовах ведення бізнесу головною метою діяльності підприємства є отримання прибутку, який є головним джерелом його розвитку, формування капіталу, забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності.

Кваліфікаційна робота виконана відповідно до поставленої мети та завдань дослідження на основі матеріалів фінансово-господарської діяльності ТОВ «Фармгейт Україна» за 2020-2022 рр.

У першому розділі «Теоретичні основи обліку, контролю та аналізу прибутку підприємства» автор розглядає теоретичні основи прибутку як фінансового результату з позицій економічної теорії та його значення у діяльності бізнесової структури. Окрім того, дослідниця розкриває існуючу класифікацію прибутку підприємств для потреб ефективного управління, а також описує нормативно-правову базу обліку, контролю та аналізу доходів, витрат і фінансових результатів.

У другому розділі «Організаційно-методичні аспекти обліку і контролю доходів, витрат та прибутку діяльності ТОВ «Фармгейт Україна» здобувачка розглядає порядок синтетичного і аналітичного обліку доходів і витрат сільськогосподарського підприємства. Детально висвітлено особливості відображення цих процесів у фінансовій звітності агрофірми.

У третьому розділі «Аналіз прибутковості агробізнесу та шляхи його зростання» здійснено оцінку рівня, динаміки і структури доходів, витрат та фінансових результатів функціонування підприємства. На високому рівні проведено факторний аналіз ключових показників рентабельності сільськогосподарського підприємства та розглянуто можливості забезпечення прибутковості діяльності підприємства агросектору на перспективу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення кваліфікаційної роботи доведені до прикладних рекомендацій для керівництва ТОВ «Фармгейт Україна».

Загальний висновок. Кваліфікаційна робота Панівник Галини Василівни на тему «Облік, контроль і аналіз в управлінні прибутком підприємства» є завершеним, самостійно проведеним дослідженням, за змістом та оформленням відповідає всім вимогам, а її автор заслуговує на присвоєння другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Облік і оподаткування».

Заслуговує високу позитивну оцінку «відмінно».

Науковий керівник,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування

Н.Я. Шкроміда

«28» листопада 2023 р.

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Кафедра обліку і оподаткування

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

студентки 2-го курсу ОО-М2 Панівник Галини Василівни

на тему

«Облік, контроль і аналіз в управлінні прибутком підприємства»

Для ефективного управління діяльністю власники й управлінці повинні мати економічну інформацію, яка відповідає їхнім потребам. Формування такої достовірної, точної, оперативної та повної інформації відбувається у системі бухгалтерського обліку. Однією з її важливих частин, яка потребує особливої уваги, є облік формування прибутку та порядок його відображення у звітності. Це пов'язано з тим, що саме від прибутку, його правильного обліку та аналізу залежить фінансово-майновий стан та ефективність діяльності підприємства. З таких міркувань, можна вважати, що обрана тема дипломного дослідження є актуальною.

Метою роботи є дослідження та висвітлення теоретичних і практичних особливостей організації та методики обліку і аналізу прибутку сільськогосподарського підприємства.

Об'єктом дослідження виступає обліково-аналітичний процес формування прибутку (фінансового результату) діяльності підприємства.

Самостійні розробки і пропозиції автора. На теоретичному рівні автор запропонувала уточнення сутності «прибутку» як об'єкта бухгалтерського обліку. На практичному рівні внаслідок проведених аналітичних процедур було запропоновано рекомендації щодо покращення результативності сільськогосподарського підприємства.

Науковий і практичний рівень виконання дипломної роботи можна було б підвищити через дослідження особливостей удосконалення обліку формування і використання прибутку в умовах використання програмного забезпечення, однак дане зауваження має рекомендований характер.

Загальний висновок. Кваліфікаційна робота Панівник Галини Василівни на тему «Облік, контроль і аналіз в управлінні прибутком підприємства» виконана відповідно до вимог, які ставляться до такого виду наукових робіт, допускається до захисту з високою позитивною оцінкою, а її автор заслуговує на присвоєння другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Облік і оподаткування».

Оцінка: заслуговує оцінки «відмінно».

Рецензент,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної кібернетики

Судук Н.В.

«28» листопада 2023 р.

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

студентки другого курсу ОР «Магістр» групи ОО-М2

Панівник Галини Василівни

на тему

«Облік, контроль і аналіз в управлінні прибутком підприємства»

Актуальність теми. Головною метою діяльності кожного товариства є одержання та максимізація прибутку. У зв'язку з цим, необхідно більш ретельно та кваліфіковано підходити до формування його складників – доходів та витрат, здійснювати внутрішній контроль та аналізувати фактори, під впливом яких формується фінансовий результат, досліджувати динаміку, тенденції, резерви, що впливають на ефективність діяльності підприємства.

Самостійні розробки і пропозиції автора. У науковому дослідженні автор запропонувала конкретні пропозиції з обліку формування прибутку та шляхів вдосконалення з метою його максимізації за звітний період; застосування мотивації працівників у системі управління підприємством – для збільшення доходів; запропонувала знижувати витрат у виробництві і реалізації сільгосппродукції – задля економії матеріалів, праці та фінансових ресурсів.

Практичне значення роботи. Застосування внесених пропозицій та рекомендацій дозволить поліпшити організаційні особливості обліку, контролю та аналізу прибутку на підприємстві.

Загальний висновок. Кваліфікаційна робота Панівник Галини Василівни на тему «Облік, контроль і аналіз в управлінні прибутком підприємства» виконана відповідно до вимог такого виду наукових робіт, за змістом та оформленням відповідає всім вимогам, а її автор заслуговує на присвоєння другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування».

Головний бухгалтер
ТОВ «Фармгейт Україна»

Палій Л.Р.

РЕФЕРАТ

до кваліфікаційної роботи студентки 2-го курсу ОО-М2

Панівник Галини Василівни

на тему

«Облік, контроль і аналіз в управлінні прибутком підприємства»

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел та додатків. Основний зміст викладено на 79 сторінках друкованого тексту, в тому числі містить: 8 таблиць, 9 рисунків, 2 додатки, 85 найменування списку використаних джерел.

Метою дипломного дослідження є вивчення особливостей організації та методики обліку, контролю і аналізу прибутку підприємства з врахуванням галузевої його приналежності і специфіки функціонування. Завданнями роботи є вивчення теоретичних основ та прикладних аспектів обліку, контролю і аналізу прибутку ТОВ «Фармгейт Україна» та розробка рекомендацій щодо підвищення рівня прибутковості діяльності сільськогосподарського підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, організаційно-методичні, а також практичні засади обліку, контролю й аналізу прибутку агрофірми. Об'єктом дослідження виступає прибуток сільськогосподарського підприємства ТОВ «Фармгейт Україна».

Реалізація результатів дослідження. Окремі результати дипломної роботи відображені при участі у звітній науково-практичній конференції ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Рік виконання дипломної роботи – 2022-2023 рр.

Рік захисту роботи – 2023 р.

№ 33 від «28» листопада 2023 р.

ДОВІДКА

видана Панівник Галині Василівні про те, що виконані нею розробки в процесі дослідження на тему «Облік, контроль і аналіз в управлінні прибутком підприємства» та сформульовані на підставі цього пропозиції щодо удосконалення методики обліку і аналізу прибутку частково використані в обліково-аналітичній практиці сільськогосподарського підприємства.

Головний бухгалтер

ТОВ «Фармгейт Україна» _____

Палій Л.Р.

АНОТАЦІЯ

Панівник Г.В. «Облік, контроль і аналіз в управлінні прибутком підприємства» – *Рукопис*.

Кваліфікаційна робота на присвоєння другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Облік і оподаткування». – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ. – 2023 р.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні основи, методологічні підходи та практичні рекомендації щодо організації і методики обліку, контролю та аналізу прибутку в системі управління підприємством.

В роботі розглянуто основні методичні засади побудови синтетичного і аналітичного обліку прибутку підприємства, здійснення контролю за його величиною та проведено аналіз доходів, витрат та фінансових результатів, на основі яких виявлено резерви збільшення прибутку підприємства.

Ключові слова: прибуток, фінансові результати, діяльність, доходи, витрати, бухгалтерський облік, аналіз, фінансова звітність.

ЗМІСТ

ВСТУП		3
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1.	Економічний зміст та значення прибутку в управлінні підприємством	7
1.2.	Основні принципи класифікації прибутку та порядок його формування	14
1.3.	Нормативно-правове регулювання обліку, контролю і аналізу формування прибутку діяльності підприємства	21
	Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2	ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ПРИБУТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ФАРМГЕЙТ УКРАЇНА»	
2.1.	Організація і методика обліку доходів та витрат діяльності підприємства агробізнесу	28
2.2.	Методичні особливості формування прибутку підприємства в системі обліку та звітності	39
2.3.	Контроль прибутку підприємства в системі управління бізнесом	45
	Висновки до розділу 2	48
РОЗДІЛ 3	АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ АГРОБІЗНЕСУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ЗРОСТАННЯ	
3.1.	Аналіз доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємства	49
3.2.	Оцінка показників рентабельності агробізнесу та шляхи їх підвищення	54
3.3.	Шляхи забезпечення прибутковості діяльності підприємства агросектору	60
	Висновки до розділу 3	67
ВИСНОВКИ		68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		72
ДОДАТКИ		

ВСТУП

Актуальність теми. Розширення бізнесу з метою пошуку нових джерел прибутку вимагає визначення фінансових результатів не лише в межах, передбачених звітністю, а й врахування прибутку основної діяльності та кожного підрозділу підприємства. Це потребує удосконалення організації формування прибутку та його відображення в звітності, що стало причиною вибору даної теми для дослідження.

Серед останніх досліджень даної тематики привертають увагу праці таких науковців, як П. М. Гарасим, О. В. Лишиленко, Л. В. Нападовська, М. С. Пушкар, Р. Л. Хом'як, С. Л. Червінська та ін. На підставі аналізу роботи різних авторів, зокрема у сфері обліково-аналітичних досліджень, можна констатувати, що існують певні суперечливі аспекти, пов'язані з обліком формування прибутку (фінансового результату). Такі аспекти включають організацію та методи формування й відображення цих даних у фінансовій звітності.

Метою дипломного дослідження є вивчення особливостей організації та методики обліку і контролю прибутку та проведення аналізу його структури і динаміки з урахуванням галузевої його приналежності і специфіки ведення бізнесу.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено і вирішено такі завдання:

- досліджено та проаналізовано наукові публікації за обраною темою, а також узагальнено їх за підходом авторів щодо цієї проблеми;
- визначено поняття прибутку як економічна категорія та об'єкт обліку і управління;
- досліджено існуючу класифікацію прибутку та порядок його формування;
- вивчено нормативно-правове регулювання обліку, контролю та аналізу фінансових результатів підприємства відповідно до специфіки його роботи;
- ознайомлено з організацією синтетичного і аналітичного обліку доходів та витрат діяльності сільськогосподарського підприємства;

– вивчено особливості обліку формування прибутку (фінансових результатів), шляхи їх використання та порядок відображення у звітності підприємства;

– здійснено оцінку рівня, динаміки і структури фінансових результатів та проведено факторний аналіз окремих показників рентабельності підприємства;

– розглянуто особливості впровадження антикризового управління у напрямку забезпечення прибутковості діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження обрано фінансово-господарську діяльність товариства з обмеженою відповідальністю «Фармгейт Україна», в якому наявні всі можливості усестороннього вивчення досліджуваних у магістерській роботі питань щодо організації і ведення бухгалтерського обліку, здійснення контролю та аналізу прибутку діяльності.

Предметом дослідження встановлено теоретичні і практичні особливості обліку, контролю та аналізу формування прибутку у діяльності сільськогосподарського підприємства в умовах ринкових відносин з урахуванням його галузевої специфіки.

Методи дослідження. У дипломній роботі використовують такі методи як системний аналіз – для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливіші складові елементи; синтез – для узагальнення розрізнених аспектів організації і методики бухгалтерського обліку, контролю та аналізу прибутку підприємства; аналогія – для дослідження відповідності вітчизняної системи обліку прибутку до характерної системи для зарубіжної практики; інформаційне моделювання – для забезпечення дослідження нормативно-довідковими матеріалами; дослідження прибутку за формою і змістом – для виявлення його відповідності щодо інформаційної ємності адекватно вимогам стандартів та потребам менеджменту; порівняння – для зіставлення даних підприємства у динаміці за різні звітні періоди; групування – для визначення залежностей одних показників від інших; абсолютних і відносних величин – для дослідження рівня використання облікової інформації в управлінській діяльності; монографічний – для дослідження теоретичних розробок вітчизняних та зарубіжних вчених

проблеми визначення прибутковості бізнесу; розрахунковий – для обчислення необхідних аналітичних показників з метою формування висновків; графічний – для наочного зображення прибутковості діяльності.

Наукова новизна отриманих результатів проявляється у тому, що у даній роботі виконано комплексний та критичний аналіз наукових та методичних джерел, присвячених обраній темі дослідження. Вивчено особливості організації та методики обліку фінансового результату на підприємстві. Також, базуючись на аналізі рентабельності та ліквідності, визначено конкретні напрями для підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства.

Отримані *практичні результати* мають конкретне прикладне застосування, оскільки розроблені висновки та рекомендації з обліку, контролю та аналізу прибутку можуть бути використані у роботі ТОВ «Фармгейт Україна». Це практичне значення підтверджується довідкою про успішне впровадження (довідка № 33 від 28 листопада 2023 р.).

Обсяг та структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Вона викладена на 79 сторінках, ілюстрована 8 таблицями, 9 рисунками та 2 додатками. Список використаних джерел містить 85 найменувань.

У вступі висвітлено актуальність тематики, об'єкт і предмет магістерського дослідження, методи його проведення і практичне значення ключових результатів.

У першому розділі «Теоретичні основи обліку, контролю та аналізу прибутку підприємства» розглядаються теоретичні основи прибутку як фінансового результату з позицій економічної теорії та його значення у діяльності бізнесової структури. Також досліджується існуюча класифікація прибутку підприємств для потреб обліку, контролю та аналізу, а також розглядається нормативно-правова база обліку та аналізу доходів, витрат і фінансових результатів.

У другому розділі «Організаційно-методичні аспекти обліку і контролю доходів, витрат та прибутку діяльності ТОВ «Фармгейт Україна» розглянуто

характеристики синтетичного і аналітичного обліку доходів і витрат сільськогосподарського підприємства. Також проаналізовано порядок формування прибутку протягом облікового періоду та визначено шляхи його використання. Детально висвітлено особливості відображення цих процесів у фінансовій звітності агрофірми.

У третьому розділі «Аналіз прибутковості агробізнесу та шляхи його зростання» здійснено оцінку рівня, динаміки і структури доходів, витрат та фінансових результатів функціонування підприємства. Проведено факторний аналіз ключових показників рентабельності сільськогосподарського підприємства та розглянуто можливості забезпечення прибутковості діяльності підприємства агросектору.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст та значення прибутку в управлінні підприємством

Прибуток, як один з ключових економічних показників діяльності підприємства, визначає ефективність господарювання та служить засобом і джерелом для подальшого розвитку. Однак в сучасній літературі відсутнє чітке визначення «прибутку» як економічної категорії, що породжує труднощі при ухваленні управлінських рішень. Багато з цих проблем вимагають всебічного визначення, узагальнення та розробки обґрунтованих рекомендацій.

Почнемо з розгляду національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для визначення об'єкта дослідження у нормативно-правовій базі.

Так, НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає прибуток як різницю між доходами та, пов'язаними з ними, витратами. Важливо відзначити, що цей стандарт також надає визначення збитку, розглядаючи його як перевищення загальних витрат над загальним доходом, що був отриманий в результаті цих витрат [61].

МСБО 1 «Подання фінансової звітності» розглядає поняття прибутку більш детально. Сумарний прибуток, згідно з цим стандартом, визначається як зміна власного капіталу протягом періоду, викликана операціями та іншими подіями, за винятком тих, що пов'язані із власниками, що діють відповідно до їхніх прав і обов'язків. Також цей нормативний документ передбачає розділення загального сукупного прибутку на дві складові: «прибуток та збиток» та «інший сукупний прибуток».

Відповідно, елементами іншого сукупного прибутку є:

- збільшення або зменшення надлишку переоцінки (МСБО 16 «Основні засоби» та МСБО 38 «Нематеріальні активи»);

- актуарні (попередньо визначені) прибутки або збитки (МСБО 19 «Виплати працівникам»);
- прибутки або збитки, отримані у результаті зміни даних фінансової звітності, контрольованої даним підприємством організації, яка розміщується за кордоном (МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів»);
- прибутки або збитки, отримані у результаті вкладення у інструменти власного капіталу, що відображаються за справедливою вартістю, і подається, результат переоцінки, у складі іншого сукупного прибутку (МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»);
- ефективна частина прибутків або збитків, отриманих у результаті мінімізації ризиків завдяки укладенню протилежної угоди – хеджування (МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»);
- зобов'язання, які відображаються за справедливою вартістю, а результат переоцінки подається у прибутку/збитку як зміна справедливої вартості (МСФЗ 9 «Фінансові інструменти») [59].

Вітчизняні стандарти бухгалтерського обліку розглядають питання визначення прибутку та збитку окремо, в той час як міжнародні стандарти об'єднують ці поняття за допомогою одного терміну. Це відмінність в підходах до концепцій фінансової звітності.

Відповідно, у Положенні стандарті бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» відсутнє трактування категорії «прибуток», але виділено такі його види:

- обліковий прибуток – вартісне вираження фінансового результату до оподаткування відповідно із даними бухгалтерського обліку, яке подається у Звіті про фінансові результати за звітній період;
- прибуток податковий – це фінансовий результат діяльності підприємства визначений відповідно до норм податкового законодавства (Податкового кодексу України) [64].

Методичні рекомендації щодо заповнення форм звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України, не включають у себе тлумачення сутності

прибутку. Однак вони надають визначення методики розрахунку та подальшого використання різних видів прибутку:

- валовий прибуток – різниця між чистим доходом від реалізації (без суми податкових зобов'язань) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт чи послуг);

- прибуток операційної діяльності – прибуток, який отримується у результаті сумування фінансового результату від реалізації продукції, товарів, робіт чи послуг та інших доходів операційної діяльності, за мінусом операційних витрат;

- прибуток від впливу (зміни рівня) інфляції на монетарні статті балансу – сума прибутку від зміни монетарних статей в результаті впливу інфляції, що визначається відповідно до П(С)БО 22 «Вплив інфляції»;

- прибуток до оподаткування – різниця між доходами та витратами звітного періоду від усіх видів діяльності;

- прибуток від припиненої діяльності після оподаткування – прибуток від припиненої діяльності після оподаткування та/або прибуток від переоцінки необоротних активів та груп вибуття, що оцінюються за чистою реалізаційною вартістю;

- чистий прибуток – позитивний фінансовий результат діяльності за вирахуванням податку на прибуток підприємства.

Узявши до уваги вищевикладене, виявляється, що національні нормативно-правові акти, що контролюють бухгалтерський облік, надають визначення прибутку або деталізують його види. З іншого боку, в Податковому кодексі України відсутнє визначення суті прибутку.

Об'єктом оподаткування, який можна визначити як економічний аспект, є предмет, який включений у розділ «Податок на прибуток підприємств» під п. 134. Отже, цей аспект може бути визначений як об'єкт оподаткування відповідно до зазначеної статті.

Таким чином, основними підходами норм ПКУ щодо сутності прибутку, що визначається через об'єкт оподаткування є:

- прибуток, отриманий як на території України, так і за її межами. При цьому при розрахунку даного показника враховуються не тільки вимоги П(С)БО чи М(С)БО, а й норми ПКУ, щодо податкових різниць що виникають;
- отриманий нерезидентом в Україні прибуток, який оподатковується відповідно до пункту 4 ст. 141 ПКУ;
- отриманий дохід відповідно до договорів страхування із врахуванням вимог підпункту 2 п. 1 ст. 141 ПКУ;
- отриманий дохід від продажу лотерейних білетів та розіграшу призів, використання гральних автоматів відповідно до пункту 5 ст. 141 ПКУ;
- отриманий дохід від букмекерської діяльності та азартних ігор (зокрема казино) [60].

Отже, розмежування між категоріями доходу та прибутку відсутнє в Податковому кодексі через відсутність чіткого визначення..

Предметом наукового вивчення у вітчизняних і міжнародних наукових середовищах є економічна категорія «прибуток». З давніх пір це поняття привертало увагу дослідників. «Прибуток» залишається темою обговорення та аналізу у різних галузях економічної науки.

Так, Арістотель, у своїх творах «Політика» та «Нікомахова етика», класифікував господарську активність на дві основні категорії: економіку, що є природною, і хремастику, розглядаючи їх як природну та неприродну відповідно. За словами ученого, у сфері хремастики відзначаються значущі торговельні та фінансові угоди. Особи, що мають стосунок до хремастики, націлені на збільшення власного капіталу та отримання надзвичайно великих прибутків [75].

Досліджуючи сферу обігу, меркантилісти висловлювали твердження, що прибуток в зовнішній торгівлі виникає від реалізації товарів за більш високою ціною в одній країні, ніж їхнє придбання коштує в іншій. Т. Мен, представник меркантилізму, у своїй праці «Багатство Англії у зовнішній торгівлі, або баланс нашої зовнішньої торгівлі як принцип нашого багатства», відзначив принцип «торгівельного балансу». Він переконував у тісному зв'язку між багатством країни та різницею вартостей експортованих та імпортованих товарів.

Меркантилістам важливий торговий прибуток – це додана вартість. За їх поглядами, збільшення та накопичення капіталу не виникає від виробництва, а є результатом зовнішньоторговельного обміну. З іншого боку, фізіократи підкреслювали значення виробництва, не акцентуючи увагу на сфері обігу. Дослідники стверджували, що сили природи є чинниками, що призводять до перевищення споживчої вартості над витратами, витраченими на створення продукції.

Продукція, яку створюється в сільськогосподарській галузі, за фізіократами є результатом торгівлі, що базується на бартерному обміні товарами. Утворення прибутку у цьому виробничому циклі визначається як перехідний елемент від одного етапу до іншого. Сільське господарство, за їхнім поглядом, позиціонується як економічна сфера, яка використовує менше ресурсів для виробництва, ніж отримує від продажу своєї продукції [75].

Протилежні ідеї висловлювали у свій час класики політичної політекономії Д. Рікардо та А.Сміт. Зокрема останній стверджував, що прибуток це:

- наслідок ефективного використання капіталу;
- компенсація підприємству за його роботу та ризики втрати коштів;
- частина неоплаченої праці працівника [77].

Погодитися важко з сучасними твердженнями, які вказують на важливість перевищення доходу над сумою заробітної плати, висловленими Д. Рікардо. Науковець акцентував увагу на тому, що прибуток розглядається як перевищення створеної цінності над величиною винагороди працівника [72].

Вітчизняні вчені-економісти активно вивчають та аналізують поняття прибутку. Згідно із визначенням А.Г. Загороднього, прибуток є економічною категорією, що визначається як різниця між валовим виторгом (за винятком податку на додану вартість і акцизного податку) та витратами на виробництво та реалізацію продукції [32].

Н.М. Ткаченко визначає прибуток (збиток) як ключовий узагальнюючий показник економічної діяльності підприємства. Балансовий прибуток (збиток), за її визначенням, представляє собою суму доходів (збитків), отриманих від

реалізації продукції, робіт чи послуг, а також доходів від інших операцій, що зменшуються на суму витрат звітного періоду [78].

Ф.Ф. Бутинець у своєму визначенні стверджує, що прибуток – це сума, на яку доходи перевищують витрати, пов'язані з ними [9].

Н.В. Задорожна висловлює думку, що прибуток – це сума коштів, на яку дохід підприємства перевищує його витрати [33].

Визначення сутності прибутку розглядають різні сучасні економісти. За словами Н.О. Власової, це частина доходу підприємства, яка представляє собою кінцевий фінансовий результат його господарської діяльності та є одним із джерел формування засобів на підприємстві [14].

У своїх дослідженнях С.В. Мочерний висвітлює дану категорію з економічного погляду і надає наступне визначення: «економічний прибуток – це різниця між загальним доходом організації та економічними витратами, що включають явні та неявні витрати» [55]. Х.М. Журавко, висловлюючи свою точку зору у наукових працях, стверджує, що прибуток – це перевага від продажу товарів, робіт чи послуг над витратами на їх виробництво та реалізацію [30].

Два підходи до визначення прибутку – бухгалтерський і економічний – існують у наукових дослідженнях. Нинішнім джерелом суперечок є відношення між економічним, бухгалтерським і податковим прибутком. Предметом наших подальших досліджень стали ці самі категорії.

Згідно з першим підходом, прибуток визначається як різниця між вартістю чистих активів протягом певного періоду. Відповідно до цього, позитивна різниця вказує на зростання економічних ресурсів і покращення фінансового стану підприємства.

Хоча такий підхід є важливим для аналізу результатів господарської діяльності, він не підходить для альтернативної бази оподаткування. У світовій практиці цей підхід вже досить поширений.

Цей підхід, що полягає у визначенні прибутку (збитку) як співвідношення доходів і витрат, є прийнятним не лише для оцінки результативності виробничо-фінансової діяльності підприємств у вітчизняній практиці. Це також застосовне з

точки зору оподаткування.

Основні підходи до трактування сутності економічної категорії «прибуток» подано у табл.1.1.

Таблиця 1.1

**Основні підходи до трактування сутності економічної категорії
«прибуток»**

Автор (джерело)	Визначення сутності поняття «прибуток»
Загородній А. Г.	Економічна категорія, яка визначається як відмінність між валовим виторгом (за винятком податку на додану вартість і акцизу) та витратами на виробництво і реалізацію продукції, – це прибуток.
Ковтун А. В.	Після погашення виробничих витрат залишається під контролем підприємства прибуток – частина додаткової вартості товару, який продається організацією.
Базилевич В. Д.	Економічний прибуток – це перевищення над нормальним прибутком внаслідок підприємницької ініціативи, навичок щодо найбільш ефективного використання поєднань економічних ресурсів, впроваджень інновацій, продуманого ризику тощо
Багрій П. І. Дорогунцов С. І.	Прибуток – дохід, отриманий від функціонуючого капіталу у результаті використання праці робітників, які працюють по найму
Кузь В. І.	Прибуток – наслідок ефективності діяльності організації щодо створення та продажу додаткової вартості
Бланк І. О.	Вкладений капітал підприємця знаходить втілення у грошовій формі через чистий дохід. Цей дохід визначає його винагороду за ризик, пов'язаний із здійсненням підприємницької діяльності. Він є різницею між сукупним доходом та сукупними витратами під час провадження підприємницької діяльності.
Борисов А. Б.	Прибуток – перевищення доходу над витратами за конкретний часовий проміжок
Грознецька Л.	Прибуток – різновид форм вартості додаткового продукту, що є різницею між вартістю продажу продукції та витратами на її виготовлення
Олексієнко В. М.	Вкладений капітал підприємця знаходить втілення у грошовій формі через чистий дохід. Цей дохід визначає його винагороду за ризик, пов'язаний із здійсненням підприємницької діяльності. Він є різницею між сукупним доходом та сукупними витратами під час провадження підприємницької діяльності.
Кужельний М. В. Лінник В. Г.	Прибуток – це джерело власних коштів підприємства та формуванням доходної частини бюджетів різних рівнів
Мочерний С. В.	Різниця між загальним доходом організації та економічними витратами, що охоплюють як зрозумілі, так і приховані витрати, визначає економічний прибуток.

Швець В. Г.	Прибуток – це джерело господарських засобів і відповідних резервів, збільшення капіталу в результаті діяльності та фінансовий результат
Шафорост Я. П.	Величина, яку отримує власник капіталу, є результатом різниці між виручкою та капіталовитратами. Це змінене відображення додаткової вартості, що нараховується через обчислення прибутку.

Отже, можна стверджувати, що прибуток, визначений як співвідношення доходів і витрат за конкретний період і за видами діяльності, представляє собою позитивний результат господарської діяльності підприємства. Аналізуючи вищезазначені трактування, можна прийти до такого висновку.

1.2. Основні принципи класифікації прибутку та порядок його формування

Рушійною силою ринкової економіки є прибуток, який набуває все більшого значення через процес формування фінансових результатів у обліково-аналітичній системі підприємств. Вплив на цей прибуток здійснюється через різні фактори, кожен з яких впливає позитивно або негативно на остаточний результат.

Фактори, що визначають рівень прибутковості підприємства, можна розділити на зовнішні, які не залежать від самого підприємства, та внутрішні, що залежать від управлінських рішень суб'єкта господарювання.

Ключову роль в отриманні всебічної інформації про фінансові результати грає науково обґрунтована класифікація прибутку підприємства. Вона дозволяє розкрити структуру витрат і доходів компанії, визначити призначення та функції здобутого прибутку. Завдяки цьому підходу можна більш повно використовувати обліково-аналітичну інформацію про результати роботи підприємства для здійснення обґрунтованих управлінських рішень.

У всіх сферах використання, класифікація широко вживається як основний метод для організації і систематизації вивченого матеріалу. Виникнення різних форм фінансових результатів (прибутку) обумовлене метою класифікації, спрямованої на практичне застосування цих понять.

З метою обліку та аналізу фінансових результатів, виходячи із поставленої мети дослідження, акцент було зроблено на розгляді наявних класифікацій видів (рис. 1.1), які вже досліджувалися.

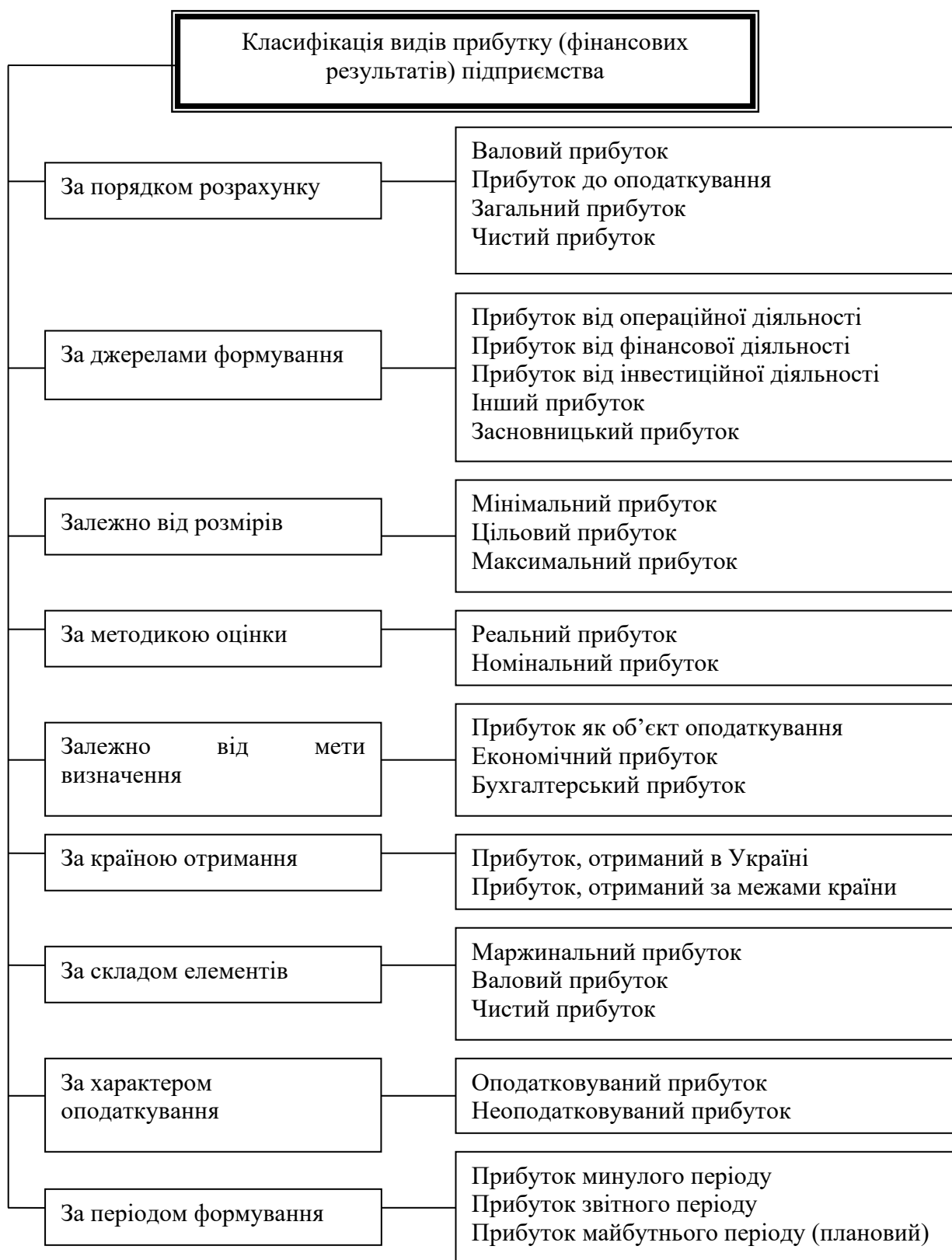

Рис. 1.1 Класифікація видів прибутку (фінансових результатів) підприємства

Виходячи з економічної сутності та методології розрахунку, виділяють два види прибутку: бухгалтерський та економічний. Зокрема, економічний прибуток представляє собою суму виручки (доходу), за відрахуванням всіх зовнішніх та внутрішніх витрат. У свою чергу, бухгалтерський прибуток охоплює загальний дохід підприємства від реалізації, враховуючи всі витрати за визначений період.

Виділяють дві категорії прибутку залежно від складу складових: чистий прибуток та валовий (маржинальний) прибуток. Ці поняття вказують на різний рівень «очищення» надходжень підприємства від витрат, понесених у процесі господарської діяльності. Маржинальний прибуток, з одного боку, характеризує обсяг чистого доходу від основної (операційної) діяльності, враховуючи змінні витрати. З іншого боку, валовий прибуток відображає величину чистого доходу від операційної діяльності, враховуючи як змінні, так і постійні операційні витрати. Щодо чистого прибутку, це сума балансового прибутку, яка зменшується на обсяг податкових зобов'язань підприємства за звітний період.

Оподатковуваний та неоподатковуваний прибуток в економічній літературі виділяють згідно з природою оподаткування. Порядок і принципи оподаткування прибутку підприємства регулюються Податковим кодексом України.

Минулого періоду (період перед звітним), збиток або прибуток минулого періоду, прибуток звітного періоду та, відповідно, плановий прибуток майбутнього періоду відрізняють за періодом формування. Такий розподіл спрямований на виявлення динаміки прибутку для аналізу та планування на перспективу.

Отриманий чистий прибуток після виплати податкових зобов'язань розподіляється за характером на дві основні частини: капіталізований та спожитий. Капіталізований прибуток слугує для фінансування приросту, тоді як спожитий прибуток призначений для виплат власникам, персоналу та інших потреб компанії.

По відмінності за регулярністю, прибуток може бути регулярним (постійним), який формується підприємством у звичайних умовах його

операційної діяльності, або іншим прибутком, який надходить нерегулярно. Зазвичай, регулярний прибуток або збиток пов'язаний з операційною діяльністю підприємства.

Встановлено, що проблемі класифікації фінансових результатів (прибутку/збитку) присвячено ряд праць у літературних та нормативних джерелах, але вони мають певні недоліки:

– в першу чергу, автори головним чином перелічують різновиди прибутку (збитку), а не виділяють його класифікаційних ознак;

– вдруге, складність класифікації виникає з того, що деякі вчені різним чином розглядають один і той самий вид прибутку/збитку («валовий» і «маржинальний», «балансовий» і «нерозподілений»);

– втретє, нерозумним є виділення ознак класифікації під різними назвами, що мають однакове значення («мета визначення» і «мета використання»; «вид діяльності» і «джерело формування»), що істотно ускладнює їх сприйняття.

Факторами, які впливають на величину прибутку, є різноманітні зовнішні та внутрішні обставини. Розмір прибутку компанії обумовлений ефективністю використання її активів, обсягом виробництва, процедурою визначення фінансового результату, а також ціною та якістю виробленої продукції. У кожній галузі, виді діяльності та формі власності існують свої особливості у формуванні прибутку.

В зарубіжних та національних системах обліку, фінансовий результат визначається для оцінки ефективності використання капіталу. При цьому, прибуток є частиною власного капіталу компанії, тобто його збільшення; ресурси підприємства розглядаються не в контексті місць у процесі розширеного відтворення, а в термінах повернення інвестованих коштів (оборотні та необоротні); сама діяльність фірми розглядається не як сукупність процесів відтворення, а як використання капіталу (власного та залученого) для його зростання. Такий підхід до обліку визначений стрімким розвитком промислового виробництва, поширенням акціонерної власності та впровадженням прямого оподаткування. Деталізація фінансового результату як основи оподаткування

суб'єктів господарювання визначила сучасну систему обліку. Бухгалтерський прибуток використовується як основа для розрахунку податку на прибуток підприємства (див. рис. 1.2).

Рис. 1.2 Порядок формування фінансових результатів згідно із національними стандартами бухгалтерського обліку

У вітчизняній обліковій практиці фінансові результати підприємства визначаються порівнянням отриманих доходів за звітний період з понесеними витратами цього самого періоду. Таким чином, валовий прибуток, операційний прибуток, прибуток до оподаткування, чистий прибуток (після оподаткування) і нерозподілений прибуток (непокритий збиток) виступають індикаторами фінансових результатів.

Залежно від організації бухгалтерського обліку, національні стандарти визначають процедури формування та визначення прибутку або збитку. Дві системи, які використовуються, передбачають різний підхід до цього процесу.

При першій системі, заснованій на англосаксонських принципах, порівнюються доходи та витрати. Останні класифікуються за їх функціональним призначенням, включаючи складові собівартості продукції, адміністративні витрати, витрати на збут і інші операційні витрати.

Друга система визначає фінансовий результат як різницю між доходами та витратами підприємства. Ці дані відображаються у звіті про прибутки і збитки (фінансові результати) за різними елементами.

Фінансові результати для середніх і великих підприємств визначаються відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [61], тоді як для малих підприємств цей процес регулюється П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства» [66]. Згідно з НП(С)БО 1, фінансовий результат підприємства визначається як різниця між доходами та пов'язаними з ними витратами, призводячи до прибутку.

Французька школа рахівництва вперше введе методи визначення кінцевого фінансового результату (прибутку/збитку), впроваджуючи нові та сучасні підходи до класифікації рахунків. Представники цієї школи, зокрема Е. П. Леоте і А. Гільбо, розроблять класифікацію рахунків і введуть її в практику. Вони акцентуватимуть на використанні операційних і результатних рахунків для обліку доходів і витрат.

В Британському проекті концептуальної основи визначається необхідність широкого підходу до обліку прибутку. Рада зі стандартів фінансового обліку

спробує розширити оцінку господарських операцій підприємств, використовуючи підхід активи/кредиторська заборгованість замість вже існуючого доходи/витрати. Прибуток, згідно з Радою, визначається як зміна чистих активів господарюючого суб'єкта за звітний період і є результатом господарських операцій, непов'язаних з особистим капіталом власників [6].

Таку точку зору підтримують Товариство бухгалтерів Нової Зеландії та Австралійський фонд науково-дослідних робіт з питань бухгалтерського обліку. Ключовими елементами будь-якої концепції прибутку, при його визначенні в бухгалтерському обліку, є доходи і витрати діяльності. Рекомендують застосовувати метод «витрати-випуск» МКБС та Четверта Директива Європейського економічного товариства для визначення фінансового результату (прибутку/збитку). Фінансовий результат визначається співвідношенням доходів і витрат від реалізації за цим методом. Облік витрат за елементами дозволяє визначити нову створену вартість та фінансовий результат.

У зарубіжній практиці обліку використовують два різновиди цього підходу:

- як дохід від реалізації товарно-матеріальних цінностей і витрати цього періоду визначається фінансовий результат звітного періоду;
- як різниця між вартістю чистих активів на кінець і початок періоду (з виключенням внесків капіталу і його вилучень) підраховується фінансовий результат.

Ці два варіанти є взаємодоповнюючими, оскільки чистий фінансовий результат за рік повинен бути однаковим, незалежно від того, чи визначається він методом «витрати-випуск», чи на основі зміни чистих активів за певний період.

Етапи формування фінансових результатів у процесі поточного управління можуть бути визначені наступним чином:

- з урахуванням потреб підприємства прогнозування необхідного їх розміру;
- встановлення найсуттєвіших факторів (зовнішніх і внутрішніх), які вплинули на зміну фінансових результатів, та оцінка поточного стану;
- розрахунок фінансового результату на основі прогнозних величин;

- розробка конкретних заходів для досягнення запланованих цілей;
- внесення корективів у процес реалізації намічених заходів через моніторинг та, за потреби.

Розглядається процес формування фінансових результатів діяльності підприємства як складова системи господарювання, що ґрунтується на прийнятті управлінських рішень щодо досягнення тактичних та оперативних цілей підприємства. Таким чином, відзначається, що цей процес вплетений у ширший контекст управління підприємством та заснований на прийнятті стратегічних рішень.

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку, контролю і аналізу формування прибутку діяльності підприємства

Без сумніву, в сучасних умовах господарювання необхідна належно регламентована нормативно-правова база для функціонування обліково-аналітичної системи підприємств. Вона виступає фундаментом для адекватного відображення всіх економічних операцій у бухгалтерському обліку та звітності.

Міністерство фінансів в Україні відповідає за методологічне керівництво та обслуговування бухгалтерського обліку. Це відбувається через розробку та затвердження типових планів рахунків, бухгалтерських форм, а також розгляд фінансових звітів узгоджується з Державним комітетом статистики та іншими відповідальними органами.

Значущий внесок у управління та розвиток бухгалтерського обліку роблять професійні та громадські організації, асоціації бухгалтерів і аудиторів, а також науково-технічна рада Міністерства фінансів України.

Багаторівнева структура нормативно-правової системи, яка контролює бухгалтерський облік фінансових результатів в Україні, визначається таким чином:

- на першому рівні – законодавчий, встановлюючи принципи регулювання та організації бухгалтерського обліку (Закони України, Укази Президента України, постанови КМУ);

- на другому рівні – нормативний, встановлюючи основні принципи відображення інформації про діяльність підприємства (нормативні документи Мінфіну України, Держкомстату України, Держказначейства та інші);
- на третьому рівні – методичний, що має рекомендаційний характер і включає роз'яснення з обліку, методичні вказівки, рекомендації, інструкції, листи міністерств і відомств;
- на четвертому рівні – організаційний, представлений внутрішніми інструкціями, наказами, розпорядженнями, що визначають правила організації обліку та відображають особливості діяльності підприємств (документи, що формують облікову політику підприємства).

Потреба в динамічному аналізі положень законодавчих актів, що регулюють бухгалтерський облік, виникає через постійні зміни норм законодавства у господарюванні.

В нинішніх умовах, основними нормативно-правовими документами, що контролюють облік доходів, витрат і фінансових результатів підприємств в Україні, є: Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 15 «Доходи», Податковий Кодекс України, План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств, організацій та Інструкція про його застосування, Укази Президента України; постанови і рішення Кабінету Міністрів України; накази, розпорядження, листи, роз'яснення міністерств та відомств.

Таблиця 1.2 демонструє, що регулювання обліку доходів, витрат і фінансових результатів підприємства визначається значною кількістю нормативно-правових актів. Ці акти встановлюють принципи, методи, та способи його організації і методології.

Таблиця 1.2

Нормативно-правові акти, які регламентують облік доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства

Назва документа	Характеристика застосування
Господарський кодекс України	Господарювання в Україні регулює господарські відносини між суб'єктами, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності. Визначаючи основні принципи економічної діяльності, воно встановлює рамки та правила для взаємодії учасників економічного процесу.
Цивільний кодекс України	Вільне волевиявлення, майнова самостійність учасників та юридична рівність є основними принципами, на яких ґрунтується регулювання особистих немайнових і майнових відносин.
Податковий кодекс України	Порядок адміністрування податку на прибуток, ставка податку, платники податку, їх права та обов'язки, компетенція контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час проведення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства – все це регулює відносини, що виникають у сфері справляння податку на прибуток.
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Проаналізувавши зміст, виділяються основні цілі, компоненти і принципи формування фінансової звітності, а також встановлюються вимоги до визнання та розкриття її складових. Норми цього положення застосовуються до фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності юридичних осіб усіх форм власності (за винятком банків та бюджетних установ). Ці суб'єкти зобов'язані представляти фінансову звітність відповідно до чинного законодавства. Керівництво організацій має відповідальність за вчасне і правильне складання балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і додаткових пояснень.
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»	У фінансовій звітності виявлено і розкрито інформацію про доходи підприємства, визначаючи методологічні засади формування цієї інформації в бухгалтерському обліку.
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»	В фінансовій звітності розголошено інформацію про витрати підприємства, визначаючи методологічні засади її формування в бухгалтерському обліку.
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності, тобто регулює облік витрат на оплату праці

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності»	Для забезпечення порівняльності фінансової звітності суб'єкта господарювання за попередні періоди та порівняння з фінансовою звітністю інших суб'єктів господарювання, визначаються основи загального призначення для їх подання. Загальні вимоги до представлення фінансової звітності, настанови про її структуру та мінімальні вимоги до її змісту формулюються цим стандартом.
Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід»	Визначає обліковий підхід до доходу, який виникає в результаті певних типів операцій та подій
Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам»	Визначає порядок розкриття інформації про виплати працівникам
Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 23 «Виплати на позики»	Регулює облік витрат на позики
План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та інструкція по його застосуванні	Юридичні особи, підприємства та організації зобов'язані встановлювати порядок ведення бухгалтерського обліку, щоб узагальнювати інформацію про наявність і рух активів, капіталу та зобов'язань методом подвійного запису. Факти фінансово-господарської діяльності також підлягають фіксації у рахунках бухгалтерського обліку.

Фінансову звітність та бухгалтерський облік в Україні регулює основний нормативно-правовий документ – Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Згідно із цим законом, всі суб'єкти господарської діяльності зобов'язані здійснювати бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність. Він регламентує процес організації та ведення обліку на підприємстві, встановлює первинні документи і реєстри бухгалтерського обліку, а також встановлює загальні вимоги до формування фінансової звітності.

На сучасний момент програма реформування бухгалтерського обліку в Україні застосовує міжнародні стандарти, які затверджені постановою Кабінету Міністрів України і повністю виконані. Це призвело до створення законодавчої бази, що відповідає як міжнародним, так і вітчизняним стандартам ведення бухгалтерського обліку.

Підвищення прозорості та зрозумілості облікової інформації стає можливим завдяки ефективному використанню Міжнародних стандартів фінансової звітності. Вони визначають належні основи для визнання доходів та витрат

підприємства, проводять оцінку активів і зобов'язань, що, в свою чергу, дозволяє своєчасно визначити та уникнути існуючих ризиків. Такий підхід також дозволяє оцінити потенціал і розробити відповідні управлінські рішення.

Відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО не протирічають міжнародним стандартам, а навпаки, ґрунтуються на них. Це свідчить про те, що практично кожне національне положення відповідає конкретному міжнародному стандарту.

Згідно із відомостями, П(С)БО 15 «Дохід» належить до сфери впливу МСБО 18 «Дохід» і враховує ключові аспекти МСБО 20, що стосуються обліку грантів та розкриття інформації про державну допомогу. Однак, слід відзначити, що П(С)БО 16 «Витрати» не знаходить відповіді у міжнародних стандартах і служить лише для врахування вимог національної облікової практики [27].

Формування інформації про доходи і витрати діяльності підприємства та її подання у фінансовій звітності базується на методологічних принципах, які визначає стандарт НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Цей стандарт встановлює зміст, структуру та форму Звіту про фінансові результати (сукупний дохід) та надає «Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності». У міжнародній обліковій практиці немає окремого стандарту, однак МСБО 1 «Подання фінансових звітів» визначає форми подання фінансової звітності.

Отже, для визначення фінансового результату (прибутку/збитку) діяльності підприємства необхідно мати достовірну інформацію про доходи та витрати, регламентовані П(С)БО 15 «Дохід» та П(С)БО 16 «Витрати». Ці два стандарти розкривають методологічні основи обліку доходів і витрат та їх класифікацію, умови визнання та оцінку.

Можливість оцінки та прогнозування величини доходів і витрат діяльності підприємства, а також проведення аналізу фінансових результатів в динаміці, надається основним користувачам звітності через облікову інформацію.

Для відображення даних про доходи підприємства та розкриття інформації у фінансовій звітності у бухгалтерському обліку застосовуються норми П(С)БО 15

«Дохід» (в зарубіжних країнах – МСБО 18 «Дохід»). Проте структура міжнародного стандарту, як видно, є більш ширшою за П(С)БО 15.

В національних стандартах бухгалтерського обліку доходи класифікуються як дохід від реалізації продукції, чистий дохід від реалізації, інші операційні доходи, фінансові доходи та інші доходи. Згідно з МСБО 18 «Дохід», доходи поділяються на дохід від основної діяльності та прибуток від інших операцій підприємства. Вважаємо, що така класифікація є вузькою та обмеженою порівняно із класифікацією, передбаченою у П(С)БО 15.

Для визначення розміру прибутку підприємства та, відповідно, податку на прибуток, обов'язково застосовувати положення Податкового кодексу України та Положення бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток». Ці документи містять необхідну інформацію про визначення доходів і витрат для податку на прибуток та особливості її відображення в бухгалтерському і податковому обліку.

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій є основним інструментом застосування принципів та методів у бухгалтерському обліку. Він визначає рахунки доходів, витрат та фінансових результатів на центральному місці.

Для обліку доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємств використовуються рахунки 7 класу «Доходи і результати діяльності» та 9 класу «Витрати діяльності». Інформація за господарськими операціями формується на основі синтетичних та аналітичних рахунків, що є необхідною для ухвалення стратегічних управлінських рішень.

Висновки до розділу 1

Для забезпечення економічного розвитку підприємства протягом поточного і довгострокового періодів слід враховувати фінансовий результат його діяльності, який є основою. Визначення економічної сутності цієї категорії є значущим завданням для обліку, контролю та аналізу на підприємстві.

У результаті проведених досліджень, що стосувалися трактування сутності терміну «прибуток», виявлено різні підходи. Серед них прибуток представлений

як підсумок про діяльність підприємства, а також зростання (чи зменшення) капіталу.

Розглядаючи визначення даної економічної категорії, ми вважаємо, що більш доцільним є наступне: прибуток представляє собою вартісну форму виявлення результатів діяльності господарюючого суб'єкта. Визначення цього показника відбувається за допомогою порівняння доходів та витрат, які визначаються діючим законодавством та виникають протягом фінансово-господарської діяльності підприємства у звітному періоді. Відповідно, прибуток є позитивним кінцевим результатом фінансово-господарської діяльності підприємства, і його визначення базується на співвідношенні доходів і витрат за конкретний період.

На сьогоднішній день виявлено, що існує значна кількість ознак класифікації, що стосуються фінансових результатів (прибутку/збитку) підприємства. Для обліку та аналізу важливо враховувати класифікацію фінансових результатів за різними видами економічної діяльності. Ця класифікація фінансових результатів (прибутку/збитку) надзвичайно корисна для внутрішніх користувачів облікової інформації, оскільки вона дає можливість прогнозувати темпи господарської діяльності у майбутньому.

Нормативно-правове забезпечення обліку, контролю та аналізу прибутку господарюючого суб'єкта включає в себе Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій, а також Інструкцію про його застосування, листи міністерств і відомств, методичні рекомендації та вказівки.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ПРИБУТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ФАРМГЕЙТ УКРАЇНА»

2.1. Організація і методика обліку доходів та витрат діяльності підприємства агробізнесу

В розгляді фінансового результату підприємства, як вже було зазначено, важливо враховувати кількісно виражений показник, який точно відтворює доходи та витрати протягом певного періоду, а також остаточний прибуток чи збиток. Відповідно до законодавчих вимог, що стосуються принципів бухгалтерського обліку, таких як нарахування, послідовність, періодичність і відповідність доходів і витрат, необхідно проводити економічні операції підприємства з урахуванням звітних періодів.

Забезпечення правильності віднесення суми доходів та витрат до відповідного періоду із врахуванням особливостей господарювання підприємства покладає на фінансовий облік ряд основних функцій. Фінансовий результат (прибуток/збиток) звітного періоду визначається на основі достовірної ідентифікації та оцінки отриманих доходів та понесених витрат.

Дослідження особливостей обліку, контролю та аналізу в управлінні прибутком підприємства проведено на прикладі фінансово-господарської діяльності товариства з обмеженою відповідальністю «Фармгейт Україна» (в подальшому – ТОВ «Фармгейт Україна»), де, відповідно, є всі можливості висвітлення об'єкта дослідження з врахуванням специфіки господарської діяльності та галузевої приналежності.

ТОВ «Фармгейт Україна» є представником галузі сільського господарства, що здійснює вирощування сільськогосподарських культур і тварин, займається переробкою сільськогосподарської сировини, а також здійснює реалізацію товарів продовольчого та непродовольчого призначення.

Відповідно, предметом господарської діяльності досліджуваного підприємства є:

- вирощування зернових, технічних та інших сільськогосподарських культур;
- виробництво та реалізація цукру та продуктів переробки цукрових буряків;
- оптова торгівля зерном, насінням та кормами для тварин;
- тваринництво (розведення та відгодівля і реалізація свиней, великої рогатої худоби м'ясного та молочного напрямку, птиці тощо);
- виробництво та реалізація товарів народного споживання та продуктів харчування;
- оптова і роздрібна торгівля продовольчими і непродовольчими товарами та ін.

Юридична особа «Фармгейт Україна» має у банку рахунки, баланс, печатку та інші реквізити. Активи підприємства формуються через внески засновників, банківські кредити та доходи від послуг, які реалізуються.

Управління підприємством покладено на директора, що відповідає за поточне керівництво та несе відповідальність за функціонування. Колективний договір, у свою чергу, регламентує взаємовідносини між трудовим колективом та адміністрацією, охоплюючи трудові, економічні та виробничі питання, а також забезпечує соціальні та економічні права та гарантії для найманих працівників.

Щоб забезпечити належну організаційну структуру виробничо-господарських процесів на підприємстві, необхідно ефективно їх організувати. Це пояснюється тим, що раціональне поєднання структурних підрозділів, де відбуваються як виробничі, так і організаційно-збутові процеси, є вирішальним для ефективної роботи будь-якого підприємства.

На основі проведеного дослідження виявлено, що ТОВ «Фармгейт Україна» має внутрішньовиробничу структуру, що подано на рис. 2.1.

Внутрігосподарська структура ТОВ «Фармгейт Україна» включає адміністрацію підприємства та виробничо-обслуговуючі підрозділи. Адміністрація підприємства включає в себе дирекцію, обліково-аналітичну

службу, яка складається з бухгалтерії і економіста-аналітика, а також підрозділу постачання і збуту. До виробничо-обслуговуючих підрозділів належать: рослинництво, тваринництво, автомобільний і тракторний парки, кожний з яких виконує свою виробничу функцію відповідно до статуту підприємства. До обслуговуючих підрозділів належить ремонтна майстерня і складські приміщення.

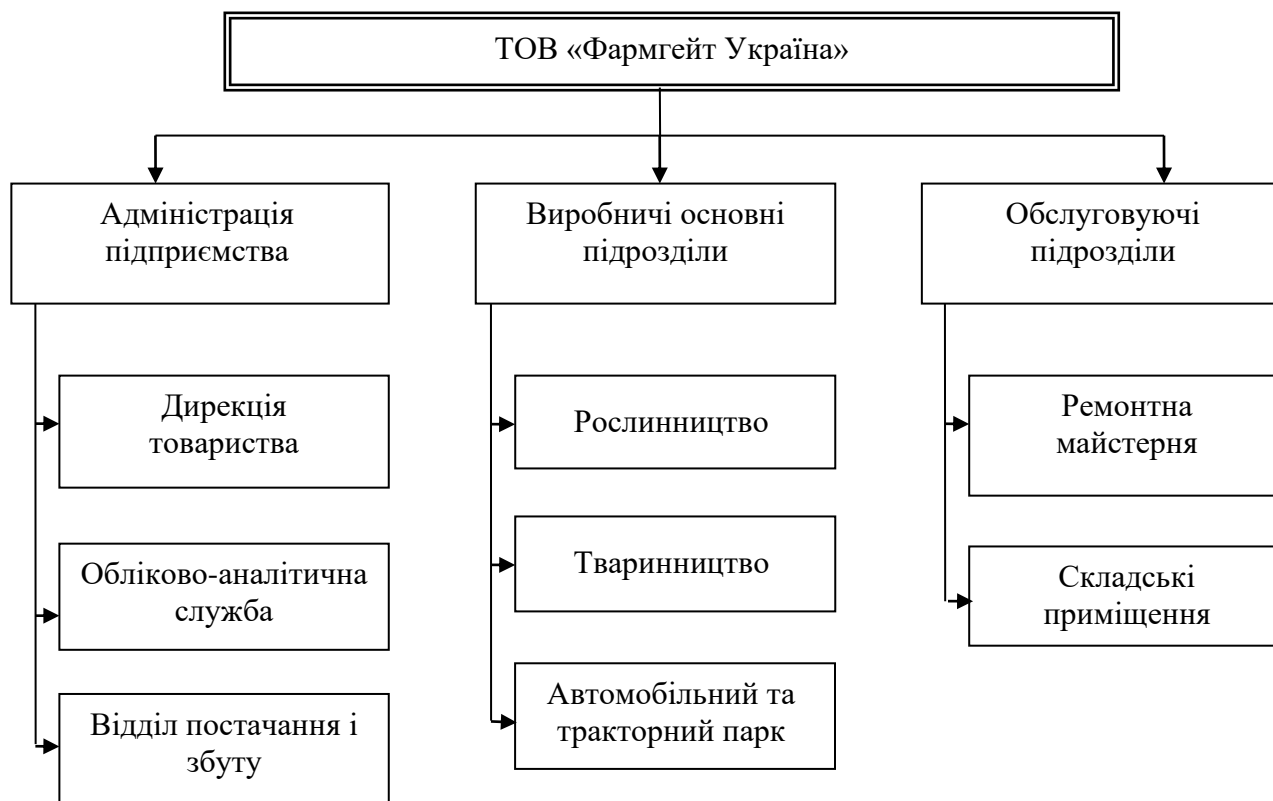

Рис. 2.1 Внутрішньовиробнича структура ТОВ «Фармгейт Україна»

Бухгалтерську службу на підприємстві організовано для реєстрації документальних операцій та узагальнення їх на рахунках обліку. Операції фінансово-господарської діяльності відображаються для подальшого аналізу та формування звітності за визначений період.

Методологія належного організаційного ведення бухгалтерського обліку визначається корпоративною політикою підприємства та фіксується у відповідному наказі, що регламентує облікові принципи.

В ТОВ «Фармгейт Україна» застосовується система бухгалтерського обліку у формі журналу, що відповідає чинному законодавству і використовує програмне забезпечення «1С: Бухгалтерія». Всі економічні операції підприємства

оформляються відповідними первинними документами в структурних підрозділах, які збирають ці документи протягом конкретного облікового періоду та передають їх до централізованої бухгалтерії для подальшої обробки та реєстрації.

Бухгалтерський облік витрат, доходів і фінансових результатів на дослідженому підприємстві здійснюється для кожного структурного підрозділу, а саме за різними сферами діяльності.

Відповідно до норм П(С)БО 15 «Дохід» [65], отримані доходи за звітний період у ТОВ «Фармгейт Україна» обліковуються у розрізі видів сільськогосподарської діяльності, а саме:

- дохід від реалізації продукції рослинництва (за видами сільськогосподарських культур);
- дохід від реалізації продукції тваринництва (за видами сільськогосподарських тварин);
- дохід від надання послуг (за замовниками);
- інший операційний дохід;
- інші доходи.

Облік доходів від реалізації сільськогосподарської продукції досліджуване підприємство веде на пасивному рахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції» у розрізі наступних субрахунків:

- субрахунок 701.1 «Дохід від реалізації продукції рослинництва» (за видами сільськогосподарських культур) – узагальнюється інформація про доходи від реалізації продукції рослинництва за видами сільськогосподарських культур протягом звітного періоду;
- субрахунок 701.2 «Дохід від реалізації продукції тваринництва» (за видами сільськогосподарських тварин) – узагальнюється інформація про доходи від реалізації продукції тваринництва за видами сільськогосподарських тварин протягом звітного періоду;

- субрахунок 703.1 «Дохід від надання послуг» (за замовниками) – узагальнюється інформація про доходи від реалізації виконаних сільськогосподарських робіт і наданих послуг на сторону протягом звітного періоду.

По кредиту цих субрахунків відображаються отриманні доходи від реалізації видів сільськогосподарської продукції, а, відповідно, за дебетом – списання суми непрямих податків та суми доходів у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Аналітичний облік доходів від реалізації ТОВ «Фармгейт Україна» веде за видами сільськогосподарської продукції, у розрізі кожного найменування. Крім того, компанія формує додаткові підрахунки та аналітичні рахунки меншого рівня, враховуючи конкретні вимоги і завдання управління.

Первинний облік в частині доходів від реалізації сільськогосподарської продукції включає: укладені договори на реалізацію, товарно-транспортні накладні, платіжні вимоги, виписки банку, подорожні листи та розрахунки (довідки) бухгалтерії.

На основі дослідження бухгалтерських облікових документів встановлено, що ТОВ «Фармгейт Україна» облік доходу від реалізації сільськогосподарської продукції здійснюється шляхом складання типових кореспонденцій рахунків, що відповідно подані у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Типова кореспонденція рахунків з обліку доходів ТОВ «Фармгейт Україна»

№ з./п.	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Реалізовано покупцям продукцію сільського господарства	36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» 30 «Готівка» 31 «Рахунки в банках»	701.1 «Дохід від реалізації продукції рослинництва» 701.2 «Дохід від реалізації продукції тваринництва» 703.1 «Дохід від надання послуг»

2.	Нараховані зобов'язання з ПДВ	701.1 «Дохід від реалізації продукції рослинництва» 701.2 «Дохід від реалізації продукції тваринництва» 703.1 «Дохід від надання послуг»	641 «Розрахунки за податками і платежами»
3.	Списано отриманий дохід від реалізації продукції сільського господарства на фінансовий результат	701.1 «Дохід від реалізації продукції рослинництва» 701.2 «Дохід від реалізації продукції тваринництва» 703.1 «Дохід від надання послуг»	79 «Фінансові результати»
4.	Відображено дохід у вигляді орендної плати за виробничі площі	37 «Розрахунки з різними дебіторами»	713 «Дохід від операційної оренди активів»
5.	Виявлено лишки насіння, кормів і інших товарних запасів у результаті проведення інвентаризації ТМЦ	20 «Виробничі запаси» (за видами) 28 «Товари» (за видами)	715 «Одержані штрафи, пені, неустойки»
6.	Отримано суму штрафу	30 «Каса» 31 «Рахунки в банках»	715 «Одержані штрафи, пені, неустойки»
7.	Повернено дебіторську заборгованість, раніше визнану сумнівною	38 «Резерв сумнівних боргів»	716 «Відшкодування раніше списаних активів»
8.	Списано заборгованість перед постачальниками та підрядниками після закінчення строку позовної давності	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»
9.	Віднесено інший операційний дохід на фінансові результати	71 «Інший операційний дохід»	79 «Фінансові результати»

Чистий дохід (виручку) від реалізації продукції сільського господарства досліджуване товариство визначає шляхом вирахування з доходу (виручки) від реалізації відповідних податків, зборів та знижок.

До інших надходжень підприємства включаються всі інші надходження, що не пов'язані із операційною сферою діяльності, зокрема з продажу сільськогосподарської продукції. Це включає надходження від реалізації

виробничих активів, малоцінних та швидкозношуваних об'єктів; прибуток від операційної оренди; суми штрафів, пені, неустойок, відшкодування завданих збитків; компенсації раніше списаних активів; прибуток від списання кредиторської заборгованості, що виникла в ході звичайного операційного циклу і таке інше.

Для відображення інформації про інші доходи операційної діяльності ТОВ «Фармгейт Україна» використовує рахунок 71 «Інший операційний дохід». За кредитом якого відображається збільшення (одержання) доходу, а відповідно, за дебетом – суми непрямих податків та списання його в порядку закриття на рахунок 79. Аналітичний облік інших операційних доходів ТОВ «Фармгейт Україна» веде за видами доходів. Первинними документами є ті ж самі що і для обліку доходів від реалізації продукції сільського господарства.

Щодо інших доходів підприємства, їх фіксація здійснюється на рахунку 74 «Додатковий дохід». Сюди включаються доходи від реалізації необоротних активів та доходи від списання зобов'язань перед кредиторами, що не виникли в ході звичайного операційного циклу.

Для отримання доходу протягом конкретного періоду компанія повинна понести певні витрати своєї діяльності. Таким чином, всі ресурси, використовувані під час економічної діяльності підприємства, у кінцевому підсумку відображаються у витратах, а пізніше – у собівартості готової продукції чи витратах за період.

Положення (норматив) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [66] встановлює порядок класифікації витрат діяльності за економічними компонентами. Класифікація витрат за економічними компонентами здійснюється в усіх галузях економічної діяльності. Для обраного підприємства «Фармгейт Україна» це дає інформацію про те, скільки і яких ресурсів витрачено за конкретний період, дозволяє планувати та контролювати обсяги закупівлі палива, запасних частин, розмір фонду оплати праці найманих працівників, впливати на зменшення витрат обігу, а також проводити аналіз результатів господарської

діяльності підприємства в цілому. Тому всі витрати діяльності підприємства необхідно класифікувати за основними економічними компонентами.

Для підсумку даних про обсяг матеріальних витрат протягом звітнього періоду компанія «Фармгейт Україна» використовує рахунок 80 «Матеріальні витрати». Суми зазначених витрат, здійснених протягом звітнього періоду, заносяться на дебет рахунку 80 «Матеріальні витрати» на підставі актів-вимог, актів списання палива, енергії, лімітно-забірних карток та інших первинних документів. Вартість матеріальних ресурсів, що відображена у розділі «Матеріальні витрати» у ТОВ «Фармгейт Україна», формується на основі їхньої придбаної ціни без включення податку на додану вартість.

Витрати, пов'язані із транспортуванням матеріальних ресурсів, враховуються у витратах на транспортування та заготівлю, які акумулюються для кожної категорії активів та розподіляються протягом використання цих ресурсів.

Для узагальнення та представлення інформації щодо витрат на оплату праці протягом звітнього періоду в ТОВ «Фармгейт Україна» використовується активний рахунок 81 «Витрати на оплату праці». На основі первинних документів, таких як графіки робочого часу, відомості про відрядження та розрахунки зарплати, сума витрат на оплату праці відображається за дебетом рахунку 81. Відповідно, за кредитом рахунку 81 «Витрати на оплату праці» на підставі облікових розрахунків списуються в дебет рахунків 23 «Виробництво», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Для реєстрації відрахувань на соціальні заходи використовується рахунок 82 «Відрахування на соціальні заходи». По дебету фігурують визнані суми єдиного соціального внеску, а на кредиті – зарахування на рахунки витрат за звітний період 23 «Виробництво», 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут». Аналітичний облік в ТОВ «Фармгейт Україна» організовується залежно від складу та категорій працівників, з яких здійснюється нарахування єдиного соціального внеску з фонду оплати праці.

Для узагальнення та представлення інформації про суми нарахованої амортизації (зносу) необоротних активів в агрофірмі використовується рахунок 83 «Амортизація». Аналітичний облік за цим рахунком підприємство організовує в розрізі типів необоротних активів залежно від їх розташування та застосування.

У ТОВ «Фармгейт Україна» для реєстрації операційних витрат, що не фігурують на інших рахунках, використовується активний рахунок 84 «Інші операційні витрати» з класу 8 «Витрати за елементами». На цьому рахунку дебетується сума витрат, визначених на підставі первинних документів, таких як накладні, акти уцінки, акти інвентаризації товарно-матеріальних цінностей і інші. За кредитом відбувається списання до витрат звітного періоду. Детальний облік для рахунку 84 «Інші операційні витрати» здійснюється за різними видами витрат.

Проаналізовано, щодо рахунку 85 «Інші витрати» у фінансовій звітності об'єкта дослідження відзначаються всі інші витрати, що не включаються до зазначених вище складових витрат.

Собівартість реалізованої продукції сільського господарства в обліку компанії «Фармгейт Україна» фіксується на рахунку 90 «Собівартість реалізації». Дебет цього рахунку відображає собівартість здійснених поставок агропродукції на підставі бухгалтерських розрахунків, транспортних накладних та інших фінансових документів. Це відображення стосується вартості реалізованої сільськогосподарської продукції (за дебетом рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва») і одночасно включає списання відповідних сум на рахунок 79.

З метою відображення аналітичної інформації про собівартість реалізованої агропродукції за її видами та наданих послуг підприємство на рахунку 90 «Собівартість реалізації» відкриває наступні субрахунки нижчого порядку:

- 901.1 «Собівартість реалізації продукції рослинництва» (за видами);
- 901.2 «Собівартість реалізації продукції тваринництва» (за видами);
- 903.1 «Собівартість реалізації наданих послуг» (за замовниками).

На основі аналізу реєстрів обліку компанії виявлено, що для реєстрації вартості агропродукції ТОВ «Фармгейт Україна» використовують стандартні відповідності рахунків, які представлені у таблиці 2.2.

Відповідно до стандарту бухгалтерського обліку П(С)БО 16 «Витрати», витрати, що виникають у зв'язку з операційною діяльністю та не враховуються у собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг), розділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Таблиця 2.2

**Типова кореспонденція рахунків з обліку витрат діяльності
ТОВ «Фармгейт Україна»**

№	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1.	Списано собівартість реалізованої агропродукції за видами та наданих послуг за замовниками	901.1 «Собівартість реалізації продукції рослинництва»; 901.2 «Собівартість реалізації продукції тваринництва»; 903.1 «Собівартість реалізації наданих послуг»	27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» 23 «Виробництво» (за видами сільськогосподарських робіт та послуг)
2.	Віднесено собівартість реалізованої агропродукції та наданих послуг на фінансові результати	79 «Фінансові результати»	901.1 «Собівартість реалізації продукції рослинництва»; 901.2 «Собівартість реалізації продукції тваринництва»; 903.1 «Собівартість реалізації наданих послуг»
3.	Нараховано знос основних засобів та нематеріальних активів адміністративного призначення	92 «Адміністративні витрати»	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»
4.	Списано виробничі запаси на адміністративні потреби	92 «Адміністративні витрати»	20 «Виробничі запаси»
5.	Відображено витрати на службові відрядження управлінського персоналу	92 «Адміністративні витрати»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
6.	Нараховано заробітну плату адміністративному апарату та соціальний внесок згідно з чинним законодавством	92 «Адміністративні витрати»	66 «Розрахунки за виплатами працівникам» 65 «Розрахунки за страхуванням»

7.	Відображено витрати на ремонт, здійснений сторонніми організаціями, вартість послуг зв'язку і т.д.	92 «Адміністративні витрати»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
8.	Списано адміністративні витрати на фінансові результати	79 «Фінансові результати»	92 «Адміністративні витрати»
9.	Нарахована амортизація на основні засоби збутового призначення	93 «Витрати на збут»	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»
10.	Відображено витрати на службові відрядження працівників збуту	93 «Витрати на збут»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
11.	Нараховано заробітну плату працівникам, зайнятим збутом, і єдиний соціальний внесок згідно з чинним законодавством	93 «Витрати на збут»	66 «Розрахунки за виплатами працівникам» 65 «Розрахунки за страхуванням»
12.	Акцептовано рахунок рекламного агентства і ЗМІ за надані послуги з реклами	93 «Витрати на збут»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
13.	Списано витрати на збут на фінансові результати	79 «Фінансові результати»	93 «Витрати на збут»

Витрати за період, такі як адміністративні, витрати на збут і інші операційні витрати у компанії «Фармгейт Україна», не включаються у собівартість реалізації. Замість цього вони узагальнюються на рахунках обліку витрат за звітний період – 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» і 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Затрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням компанії «Фармгейт Україна», фіксуються на рахунку 92 «Адміністративні витрати». Дебетова сторона цього рахунку відображає суму визнаних адміністративних витрат, тоді як кредитовий бік – показує їх списання на рахунок 79 «Фінансові результати». Детальний облік проводиться за окремими складовими витрат. Первинні документи, що реєструють накопичення адміністративних витрат, включають накладні, рахунки-фактури, авансові звіти та розрахунки бухгалтерії.

На досліджуваному підприємстві узагальнена методика формування обліку адміністративних витрат має такий хід подій: на першому етапі визначаються компоненти витрат, такі як матеріальні витрати, витрати на оплату праці і т.д., а на другому етапі – відбувається їх внесення до фінансових результатів.

Облік витрат, пов'язаних із продажами, здійснюється на рахунку 93 «Витрати на збут». Сума визнаних витрат на збут відображається на цьому рахунку, а їх списання – відображається на рахунок 79 «Фінансові результати». Досліджуване підприємство веде аналітичний облік за економічними елементами.

Для обліку інших витрат операційної діяльності використовується рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності». На цьому рахунку фіксується облік витрат операційної діяльності підприємства, за винятком тих, що відображаються на рахунках 90, 92 та 93. При відображенні накопичення інших витрат операційної діяльності використовуються первинні документи, такі як накладна, порівняльна відомість, акт про уцінку, інвентаризаційний опис, розрахунок бухгалтерії тощо.

Бухгалтерія веде облік інших витрат досліджуваного підприємства на рахунку 97 «Інші витрати», де методика накопичення, відображення і списання здійснюється відповідно до вищезазначеної аналогії.

Таким чином утворюється інформація про отримані доходи та зазначені витрати за звітний період у ТОВ «Фармгейт Україна». Ця інформація необхідна для визначення результатів діяльності, складання звітності та ухвалення відповідних управлінських рішень.

2.2. Методичні особливості формування прибутку підприємства в системі обліку та звітності

Визначено, що ключовим показником ефективності економічної діяльності будь-якої компанії є прибуток. Оцінка результатів компанії виконується шляхом порівняння доходів та витрат за звітний період, необхідних для їх отримання.

На підставі аналізу облікових даних фірми встановлено, що у ТОВ «Фармгейт Україна» систематизація та узагальнення інформації щодо фінансових результатів та їх формування проводяться через рахунок 79 «Фінансові результати», суми за кредитом якого відображають доходи (за різними видами діяльності), а суми за дебетом – витрати при закритті відповідних рахунків.

Облік економічних результатів діяльності компанії здійснюється за різними видами зайнятості, для яких установлюють відповідні рахунки першого і другого рівнів. Відповідно, детальний облік фінансових результатів об'єкта ведеться за видами діяльності у сільському господарстві та іншими напрямками, визначеними самостійно в обліковій політиці агрофірми. Вказані напрямки чітко описані в наказі щодо облікової (бухгалтерської) політики. Зазначено, що адміністрація має можливість змінювати певні процедури обліку шляхом внесення відповідних коректив в наказ щодо облікової політики.

На підставі ретельного вивчення облікових документів агрофірми виявлено, що на рахунку 79 «Фінансові результати» бухгалтерія господарства розкриває наступні підрахунки:

- субрахунок 791.1 «Фінансові результати від реалізації продукції рослинництва» (за видами);
- субрахунок 791.2 «Фінансові результати від реалізації продукції тваринництва» (за видами);
- субрахунок 791.3 «Фінансові результати від реалізації наданих послуг» (за видами);
- субрахунок 791.4 «Фінансові результати іншої операційної діяльності»;
- субрахунок 791.5 «Фінансові результати іншої діяльності».

Остаточний фінансовий результат на підприємстві «Фармгейт Україна» визначається як різниця між різними видами доходів, які фіксуються за кредитом на рахунку 79 «Фінансові результати», та витратами, які реєструються за дебетом цього рахунку. Стан рахунку при його закритті переносять на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» (див. рис. 2.2).

У випадку, коли кредитовий оборот перевищує дебетовий, сільськогосподарське підприємство отримує нерозподілений прибуток за звітний період, а якщо дебетовий оборот перевищує кредитовий, то компанія має непокритий збиток.

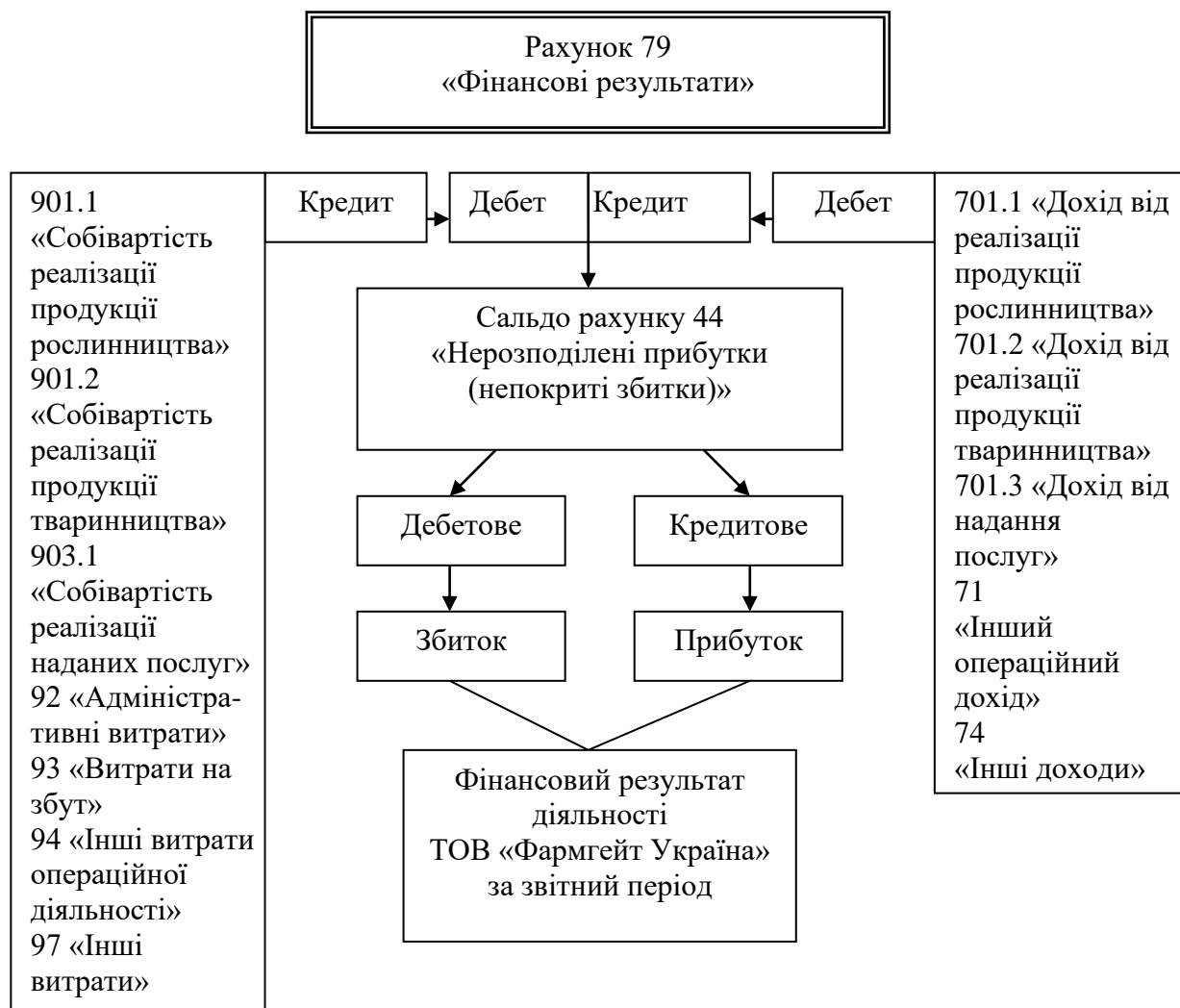

Рис. 2.2 Порядок формування величини прибутку (збитку) у ТОВ «Фармгейт Україна»

Визначено, що прибуток за звітний період підприємство заносить у кредит рахунок 441 «Прибуток нерозподілений», а відповідно, витрати – у дебет рахунка 442 «Непокриті збитки». Таким чином, рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» може мати позитивний або від'ємний баланс. Основним письмовим підтвердженням операцій із відображення фінансових результатів різних видів діяльності є відомості та розрахунки бухгалтерії.

Для реєстрації отриманих прибутків (збитків) у бухгалтерії ТОВ «Фармгейт Україна» складають стандартні відомості про взаємодію рахунків (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Типова кореспонденція рахунків з обліку нерозподіленого прибутку
(непокритих збитків) у ТОВ «Фармгейт Україна»**

№ оп.	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1.	Відображено нерозподілений прибуток за звітний період	791.1 «Фінансові результати від реалізації продукції рослинництва» 791.2 «Фінансові результати від реалізації продукції тваринництва» 791.3 «Фінансові результати від реалізації наданих послуг» 791.4 «Фінансові результати іншої операційної діяльності» 791.5 «Фінансові результати іншої діяльності»	441 «Прибуток нерозподілений»
2.	Відображено непокриті збитки за звітний період	442 «Непокриті збитки»	791.1 «Фінансові результати від реалізації продукції рослинництва» 791.2 «Фінансові результати від реалізації продукції тваринництва» 791.3 «Фінансові результати від реалізації наданих послуг» 791.4 «Фінансові результати іншої операційної діяльності» 791.5 «Фінансові результати іншої діяльності»
3.	Переведено нерозподілений прибуток на використаний прибуток у звітному періоді	441	443
4.	Поповнено статутний капітал за рахунок отриманого прибутку	443	401
5.	Поповнено резервний капітал за рахунок отриманого прибутку	443	43

Отже, досліджуване підприємство «Фармгейт Україна» проводить облік формування та використання фінансових результатів (прибутку/збитку)

відповідно до вимог П(С)БО та інших нормативних документів. Виявлено, що аналітичний облік на підприємстві є ретельним і в повному обсязі задовольняє потреби користувачів облікової інформації.

Бухгалтерська служба агрофірми, відповідно до прийнятої облікової політики, формує звітність для різних користувачів облікової інформації, що розподіляється на:

- зовнішню (фінансову, податкову та статистичну);
- внутрішню (управлінську – для задоволення потреб управління діяльністю).

Згідно з чинним законодавством України, дані про фінансові результати (прибуток/збиток) розголошуються практично в усіх формах фінансової звітності агрофірми. Процес підготовки, складання та представлення фінансової звітності, як уже зазначалося, регламентує Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [61].

У Балансі в розділі «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» (1420) відображається частина чистого прибутку, яка не розподілена між власниками підприємства або представляє суму непокритого збитку. У Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) прибуток/збиток відображається за такими статтями: «Валовий прибуток (збиток)» (2090, 2095); «Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток або збиток)» (2190, 2195); «Фінансовий результат до оподаткування (прибуток або збиток)» (2290, 2295) та «Чистий фінансовий результат (прибуток або збиток)» (2350, 2355).

Звіт про фінансові результати в агрофірмі має чотири розділи: I. Фінансові результати; II. Сукупний дохід; III. Елементи операційних витрат; IV. Розрахунок показників прибутковості акцій. ТОВ «Фармгейт Україна» представляє Звіт про фінансові результати щоквартально користувачам. Суми доходів і витрат, а також непрямих податків у звітній формі наводяться в тисячах гривень без знаків після коми. Показники, такі як суми непрямих податків, вирахування з доходу, собівартість, витрати і збитки, вказуються у Звіті в дужках, що свідчить про їхній

негативний вплив на кінцевий фінансовий результат підприємства та зменшення прибутку.

Першим етапом у формі 2 «Звіт про фінансові результати» є надання інформації з обліку доходів та витрат. Для цього використовуються дані відповідних рахунків. Основні джерела для формування показників цієї форми є у розділі «За звітний період» графі 3 Звіту, де вказані показники за даний період.

Документ містить дві графи для числових значень: графу 3 «За звітний період», де представлені показники за даний період, та графу 4 «За аналогічний період попереднього року». У статті «Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» відображається нетто-дохід, тобто дохід після вирахування різних витрат та вирахувань, таких як податки та збори.

Звіт про фінансові результати розкриває інформацію щодо різних операційних доходів, яка відзначається у рядку 2120 «Інші операційні доходи». Тут відображається чистий дохід від реалізації оборотних активів без оподаткування. Відповідно, витрати операційної діяльності (суми по рахунках 92, 93, 94) відображаються у рядках 2130, 2150 та 2180.

Розділ II Звіту необхідний для узагальнення інформації про зміни у власному капіталі, які не залежать від власників та не є наслідком операцій від укладених угод протягом звітного періоду. У ТОВ «Фармгейт Україна» не має зазначених операцій та, відповідно, цей розділ Звіту залишається невідкритим.

Для визначення суми чистого фінансового результату (прибутку/збитку) підприємства за звітний період необхідно відняти витрати з податку на прибуток від фінансового результату до оподаткування. Сума витрат (доходу) з податку на прибуток у Звіті про фінансові результати (ряд. 2300) визначається як результат добутку прибутку від діяльності підприємства на ставку податку на прибуток (18 %). «Фінансовий результат від операційної діяльності» рядок 2190 (2195) – це наступний розрахунковий показник Звіту. Його визначення полягає в різниці між сумою валового прибутку та доходами від іншої операційної діяльності та операційними витратами підприємства.

Розділ III Звіту розглядає суми елементів операційних витрат, такі як матеріальні витрати, витрати на оплату праці, витрати на соціальне страхування, амортизація, витрати на виробництво, управління, збут та інші операційні витрати, що підприємство понесло протягом звітнього періоду. Враховуючи внутрішні обороти, якщо такі мають місце в діяльності.

У розділі IV Звіту про фінансові результати подається інформація про показники прибутковості акцій. Зазначимо, що підприємство «Фармгейт Україна», яке вивчається, не заповнює цей розділ, оскільки не випускає акції в ході своєї діяльності.

У Звіті про рух грошових коштів стаття «Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування» (3500) відображає алгебраїчну суму прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків) та фінансових та інших витрат (збитків).

Звіт про власний капітал включає статтю «Чистий прибуток (збиток) за звітний період» (4100), де підприємство відображає чистий прибуток або непокритий збиток за звітний період, а також проводить розподіл прибутку.

2.3. Контроль прибутку підприємства в системі управління бізнесом

Функції управління підприємством включають систему безперервного, послідовного спостереження та перевірки роботи. Керівники структурних підрозділів та відділів, ревізійні комісії, а також власники підприємства виконують цей контроль для прийняття управлінських рішень. Значення контролю полягає у збільшенні доходів та зменшенні витрат діяльності підприємства. Контроль за операціями обліку доходів, витрат та фінансових результатів спрямований на встановлення правдивості, своєчасності, повноти та достовірності відображення даних у первинних, зведених документах та облікових регістрах. Також важливо перевіряти достовірність визнання в бухгалтерському обліку, відповідність прийнятій обліковій політиці та правильність відображення у звітності підприємства.

Завданнями контролю за обліком витрат, доходів і фінансових результатів є:

- визначення законності відображення у звітності відповідно до принципів бухгалтерського обліку;
- розгляд правильності формування, розподілу та використання чистого прибутку за звітний період;
- підтвердження законності реєстрації у документах та їх відображення;
- перевірка відповідності умов визнання та оцінки доходів і витрат діяльності підприємства;
- перевірка правильності розподілу доходів і витрат діяльності відповідно до класифікаційних груп;
- перевірка правильності та достовірності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з доходів, витрат та фінансових результатів діяльності.

Контроль господарських операцій з обліку доходів, витрат і фінансових результатів діяльності на підприємстві виконується за допомогою різноманітних джерел інформації. Такими джерелами є: наказ про облікову політику; первинні документи і облікові реєстри; звітність; інша документація, що узагальнює результати контролю.

Головний бухгалтер на досліджуваному підприємстві використовує нормативні перевірки для визначення відповідності проведених операцій чинним нормам, положенням та інструкціям. Також застосовується арифметична перевірка, яка контролює правильність підрахунків, здійснених при формуванні бухгалтерських документів.

Забезпечення збереження ресурсів, ефективного використання та правильного відображення господарської діяльності підприємства залежить від побудови системи внутрігосподарського контролю. Всі господарські процеси суб'єкта господарювання залежать від можливості правильної організації цього механізму та його ефективного функціонування.

Вдосконалення організації внутрішнього контролю на підприємствах можна визначити, досліджуючи систему внутрішньогосподарського контролю витрат і доходів. Виявлено, що ТОВ «Фармгейт Україна» здійснює контроль витрат за

допомогою арифметичної перевірки, проведення звірки розрахунків, а також дослідження документального обліку операцій з визнання та відображення доходів і витрат. Інвентаризація матеріальних цінностей та розрахунки з іншими кредиторами також входять в сферу контролю витрат. Перевірка достовірності визначення прибутку/збитку підприємства ґрунтується на вивченні процесу формування доходів та витрат.

Внутрішньогосподарський контроль фінансових результатів підприємства здійснюється у процесі пошуку шляхів ефективного управління. Проведення контролю фінансових результатів є необхідним для керівництва підприємства з метою оцінки фактичного стану та стратегічного планування розвитку господарюючого суб'єкта.

Досліджуючи фінансові результати діяльності підприємства, контроль визначає конкретні напрями поглиблення аналізу факторів, що вплинули на формування прибутку та їх тенденцію на майбутнє. Оцінюється можлива зміна (динаміка) показників формування прибутку, обґрунтованість фактичної його величини та напрямки розподілу. Також проводиться оцінка можливих резервів подальшого зростання прибутку на основі оптимізації витрат діяльності підприємства.

Щодо послідовності контролю фінансових результатів, то для початку перевіряється правильність визначення прибутку (збитку) за даними «Звіту про фінансові результати». Потрібно перевірити достовірність статті «Дохід (виручка) від реалізації послуг», де відображається загальний дохід від її реалізації (без врахування наданих знижок). Наступною є перевірка достовірності визначення чистого доходу (виручки) від реалізації послуг, що визначається шляхом вирахування з доходу від реалізації відповідних податків. Паралельно проводиться перевірка достовірності величини витрат операційної діяльності, які прямо впливають на кінцевий фінансовий результат підприємства.

Здатність вирішувати намічені завдання та забезпечення захисту від можливих ризиків збитковості визначають ефективність контролю операцій з обліку доходів, витрат і фінансових результатів підприємства.

Висновки до розділу 2

Проведено дослідження особливостей організації та методики обліку фінансових результатів, витрат і доходів на прикладі компанії ТОВ «Фармгейт Україна», яка є представником агробізнесу. У процесі своєї діяльності компанія реалізує широкий спектр господарських операцій, які включають прості та складні трансакції, пов'язані із здобуттям доходів та понесенням витрат.

Доходи, відображені у бухгалтерському обліку, визнаються одночасно з визнанням витрат, при забезпеченні дотримання певних умов. Це відповідає принципам міжнародних стандартів фінансової звітності і національним стандартам щодо нарахування та відповідності доходів та витрат.

Інформація про доходи підприємства, витрати та прибуток є важливою для ефективного управління прибутком. Забезпечити цю інформацію може аналітичний облік. Компанія ТОВ «Фармгейт Україна» самостійно розробляє додаткові субрахунки та аналітичні рахунки, враховуючи специфіку своєї діяльності, конкретні потреби, завдання управління і контролю.

Діяльність підприємства «Фармгейт Україна» впливає на фінансовий результат через різницю між різними видами доходів, які фіксуються за кредитом рахунку 79 «Фінансові результати», і витратами, що реєструються за дебетом цього рахунку. Сальдо цього рахунку списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» при його закритті. У випадку, коли кредитовий оборот перевищує дебетовий, агрофірма отримує нерозподілений прибуток звітного періоду у розмірі різниці. Якщо дебетовий оборот переважає кредитовий, то фірма залишається з непокритим збитком.

Інформація з бухгалтерського обліку надає достовірні дані про фінансові результати діяльності підприємства і використання прибутку. Це допомагає при ухваленні обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності підприємства.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ АГРОБІЗНЕСУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ЗРОСТАННЯ

3.1. Аналіз доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємства

Прибуткова ефективність господарювання підприємства оцінюється через результати в його всіх сферах, таких як постачальницька, виробнича, маркетингова, фінансова та інвестиційна. Вона є основою для економічного розвитку компанії, віддзеркалює довгострокові цілі та визначає перспективи розвитку.

Згідно з утвердженням, стабільний рівень прибутку визначає:

- ✓ фундамент для розширення та удосконалення технічної бази підприємства;
- ✓ гарантію фінансування та інвестування;
- ✓ основний джерело зростання ринкової вартості компанії;
- ✓ забезпечення виконання боргових зобов'язань підприємства;
- ✓ вказівник кредитоспроможності та конкурентоспроможності.

Отже, інтерес до зростання прибутку є спільним для підприємства та держави, в якій воно діє.

Аналіз прибутку діючого підприємства та його рентабельності визначається основними завданнями, такими як:

- аргументація отриманого прибутку відповідно до наявних можливостей підприємства;
- оцінка виконання бізнес-плану та вивчення динаміки та структури прибутку, а також показників рентабельності;
- розрахунок впливу факторів на відхилення прибутку у часі;
- пошук резервів для збільшення прибутку та розробка конкретних заходів для їх реалізації.

Дане дослідження включає в себе аналіз процесу формування та можливих напрямків використання прибутку діяльності ТОВ «Фармгейт Україна». Для

проведення аналізу використані дані річного звіту ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та інформація з аналітичного бухгалтерського обліку за період 2020-2022 років (Додаток А, Б).

Створення труднощів при системному розгляді та вивченні кількості показників, що відображають фінансові результати агрофірми, було виявлено. Для вирішення цих труднощів використано оцінку фінансових показників. Ця оцінка дозволяє врахувати специфіку діяльності таких фірм. На її основі можна розробити стратегію поведінки на ринку, спрямовану на мінімізацію ймовірних збитків і зниження фінансового ризику.

Аналіз фінансових результатів роботи ТОВ «Фармгейт Україна» був проведений для вивчення змін кожного показника впродовж поточного періоду. Також досліджено склад і структуру відповідних показників та їх зміну. Аналізована динаміка зміни показників фінансових результатів за звітний період в узагальненому вигляді.

Відомо, відповідно до чинних П(С)БО, виділяють такі типи прибутку:

- різниця між чистим доходом від реалізації продукції (робіт, послуг) і витратами на реалізацію продукції (робіт, послуг) - валовий прибуток;
- валовий прибуток плюс інші операційні надходження, мінус витрати на управління та рекламу, а також інші операційні витрати - фінансовий результат від операційної діяльності;
- дохід від участі в капіталі, інші фінансові надходження та інші надходження, не пов'язані з операційною діяльністю, мінус витрати на фінансові операції та інші витрати, які не залежать від операційної діяльності - фінансовий результат до оподаткування;
- фінансовий результат до оподаткування мінус податкові обов'язки - чистий фінансовий результат.

Діяльність агрофірми (табл. 3.1) досліджено через величину і динаміку отриманих доходів та понесених витрат задля проведення аналізу прибутку (фінансових результатів) на першому етапі.

Таблиця 3.1

Аналіз величини і динаміки отриманих доходів та понесених витрат діяльності ТОВ «Фармгейт Україна» за 2020-2022 рр. (тис. грн.)

Показники	Роки			Відхилення, +/-		Відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
1. Чистий дохід від реалізації	19037	20836	44928	+1799	+24092	109,5	215,6
2. Інші операційні доходи	714	392	8327	-322	+7935	54,9	2124,2
3. Інші доходи	148	3	50	-145	+47	2,0	1666,7
Всього доходів	19899	21231	53305	+1332	+32074	106,7	251,1
4. Собівартість реалізації	14387	17476	35548	+3089	+18072	121,5	203,4
5. Адміністративні витрати	3669	3892	4275	+223	+383	106,1	109,8
6. Витрати на збут	–	–	2	–	+2	–	–
7. Інші операційні витрати	530	783	8359	+253	+7576	147,7	1067,6
8. Інші витрати	370	9	24	-361	+15	2,4	266,7
Всього витрат	18956	22160	48208	+3204	+26048	116,9	217,5
Фінансовий результат (прибуток / збиток) до оподаткування	943	-929	5097	-1872	+6026	-98,5	-548,7

Динаміка отриманих доходів та понесених витрат у фірми «Фармгейт Україна» за 2020-2022 роки, виявляє стрибкоподібний характер в одержанні прибутків та його розміру. Агрофірма проявляє як збитковий, так і прибутковий характер в цей період. Згідно з твердженнями керівництва сільськогосподарського підприємства, ця тенденція пов'язана із зростанням закупівельних цін на насіння, паливо, запчастини до агротехніки та інші розхідні матеріали протягом 2021 року.

У 2021 році спостерігається вагоме зростання собівартості реалізації на 3089 тис. грн. при незмінному чистому доході від реалізації. Ця тенденція викликає питання, оскільки виручка від реалізації залишається незмінною, але собівартість значно зростає. Дослідження показує, що причиною збільшення суми збитків є значне зменшення інших операційних та інших доходів діяльності.

Рекомендуємо керівництву підприємства переглянути кожне джерело доходу, а також з'ясувати причини виявлених тенденцій.

Вважаємо, що ефективне управління ТОВ «Фармгейт Україна» проявляється в стійкому рівні фінансово-економічної діяльності підприємства, що підтверджується отриманою рентабельністю. Здійснення дієвого керівництва може бути причиною отриманого збитку у галузі сільського господарства, викликаного наслідками тривалої пандемії, яка тривала протягом останніх років.

Проведення оцінки складу і структури отриманих доходів та понесених витрат є важливим етапом у здійсненні аналізу формування прибутку діяльності агрофірми. Дослідження питомої ваги цих доходів та витрат до підсумку (частки) та їхньої поведінки у динаміці аналізованих років є ключовим аспектом цього процесу (див. табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Аналіз складу і структури отриманих доходів та понесених витрат діяльності ТОВ «Фармгейт Україна» за 2020-2022 рр. (тис. грн.)

Показники	Роки			Структура, %			Відхилення, +/-	
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2021- 2020	2022- 2021
1. Чистий дохід від реалізації	19037	20836	44928	95,7	98,1	84,3	+2,4	-13,8
2. Інші операційні доходи	714	392	8327	3,6	1,8	15,6	-1,7	+13,8
3. Інші доходи	148	3	50	0,7	0,0	0,1	-0,7	+0,1
Всього доходів	19899	21231	53305	100	100	100	–	–
4. Собівартість реалізації	14387	17476	35548	75,9	78,9	73,7	+3,0	-5,1
5. Адміністративні витрати	3669	3892	4275	19,4	17,6	8,9	-1,8	-8,7
6. Витрати на збут	0	0	2	–	–	0,0	–	–
7. Інші операційні витрати	530	783	8359	2,8	3,5	17,3	+0,7	+13,8
8. Інші витрати	370	9	24	2,0	0,0	0,0	-1,9	0,0
Всього витрат	18956	22160	48208	100	100	100	–	–

Ми вважаємо, що такий підхід дозволить детально та змістовно вивчити структурні зрушення, які відбулися у ході діяльності, і з'ясувати причини їх виникнення.

Різновекторна поведінка складу і структури отриманих доходів та понесених витрат ТОВ «Фармгейт Україна» за 2020-2022 роки вказує на значний розмах варіацій. Частка інших операційних доходів значно коливалася протягом розглядуваного періоду, і конкретно, в 2021 році зменшилася на 1,7%, а в наступному році збільшилася на 13,8%.

Величина понесених витрат ТОВ «Фармгейт Україна» також має неоднозначну поведінку та динаміку протягом аналізованого періоду. Для виявлення справжньої причини виявлених тенденцій, пропонується управлінцям агрофірми ретельно переглянути структуру цих доходів і витрат діяльності, рівень їх у розрізі окремих компонентів та перевірити на цільове призначення і відсутність зловживань за визначеними напрямками.

Важливим завданням під час аналізу прибутку агрофірми є вивчення динаміки фінансового результату, а саме прибутку або збитку суб'єкта господарювання. Метою є виявлення існуючих тенденцій у поведінці та встановлення закономірностей його розвитку (рис. 3.1) в процесі аналізу.

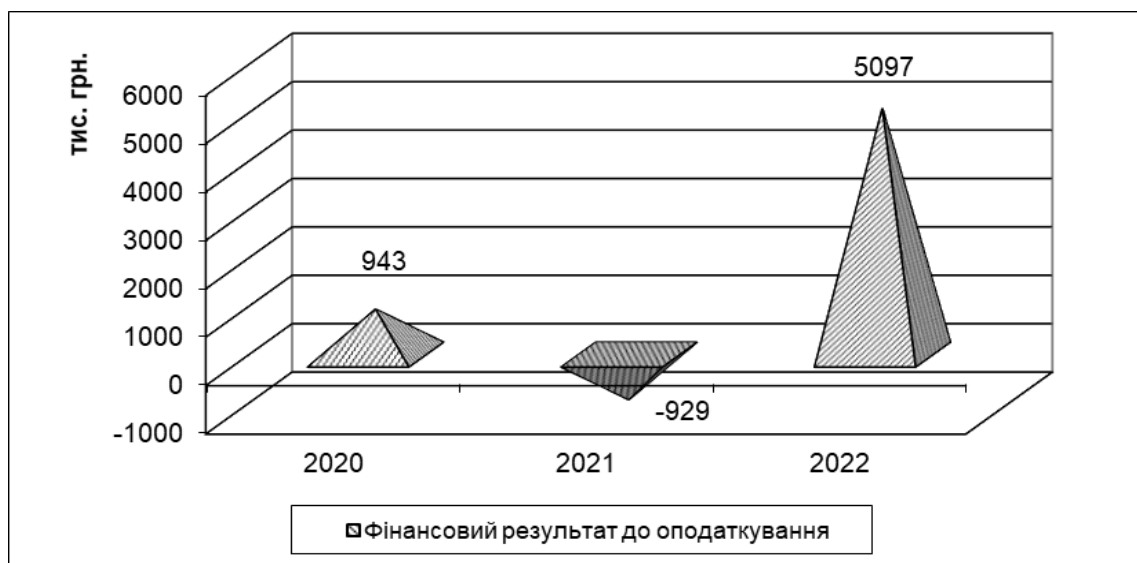

Рис. 3.1. Динаміка отриманого прибутку (збитку) до оподаткування у ТОВ «Фармгейт Україна» за 2020-2022 рр.

Виважено приймати рішення у напрямку покращення дозволяє одержана інформація про величину отриманого прибутку (збитку). З рисунку 3.1 видно, що у період з 2020 по 2022 роки агрофірма понесла збитки, в інші роки – отримувала прибутки. Динаміка показників, виявлена в агрофірмі, свідчить, що в останньому 2022 році була найвища сума прибутку за вказані роки, становлячи 5097 тис. грн. Однак у попередньому році спостерігався збиток на розмірі 929 тис. грн. Криза, як уже зазначалося, спричинила зростання витрат, зокрема собівартості реалізації та адміністративних витрат. Погоджуємося з тим, що вагомий вплив на собівартість реалізації на досліджуваному підприємстві мають закупівельні ціни на насіння, паливо, корми, запчастини та інші матеріали у постачальників.

3.2. Оцінка показників рентабельності агробізнесу та шляхи їх підвищення

Вплив на формування чистого прибутку агрофірми «Фармгейт Україна» зумовлюється величиною отриманих доходів та витрат, які були здійснені під час виконання операційної та іншої сільськогосподарської діяльності. Такий спосіб класифікації фінансових результатів компанії має важливе значення для розрахунку показників рентабельності.

На сьогодні існує безліч коефіцієнтів рентабельності, і використання кожного залежить від поставленої мети обліково-аналітичних процедур та обраного підходу до оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності. Вибір оціночного показника, що використовується в аналітичних розрахунках, перш за все, залежить від цього. Зазвичай, чотири різні величини використовуються найчастіше: валовий прибуток, операційний прибуток, прибуток до оподаткування та чистий прибуток.

Не існує загальноприйнятого рівня рентабельності, який можна використовувати в аналізі. Позитивна тенденція розглядається як зростання усіх показників рентабельності в просторі та часі, і це є метою, до якої слід прагнути [39].

В залежності від порівняльного параметра прибутку виділяють дві групи коефіцієнтів рентабельності:

- рентабельність інвестицій (рентабельність капіталу);
- рентабельність продажів (рентабельність збуту).

1. Рентабельність інвестицій (рентабельність капіталу).

Розраховані були два важливих коефіцієнти у цій групі – коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу (рентабельність активів) і коефіцієнт рентабельності власного капіталу під час проведення нашого дослідження.

1.1. Рентабельність сукупного капіталу (рентабельність активів) (P_a) визначається за формулою:

$$P_a = \text{Чистий прибуток} / \text{Сукупний капітал} \quad (3.1)$$

Показник, представлений, вказує на те, скільки капіталу, що перебуває на підприємстві, припадає на одиницю отриманого прибутку протягом звітного періоду. Зрозуміло, що чим вищий цей показник рентабельності, тим вищий рівень прибутковості майна, яке інвестовано в дане підприємство.

На рис. 3.2 представлено обчислення коефіцієнта рентабельності сукупного капіталу на прикладі діяльності «Фармгейт Україна» за період 2020-2022 рр.

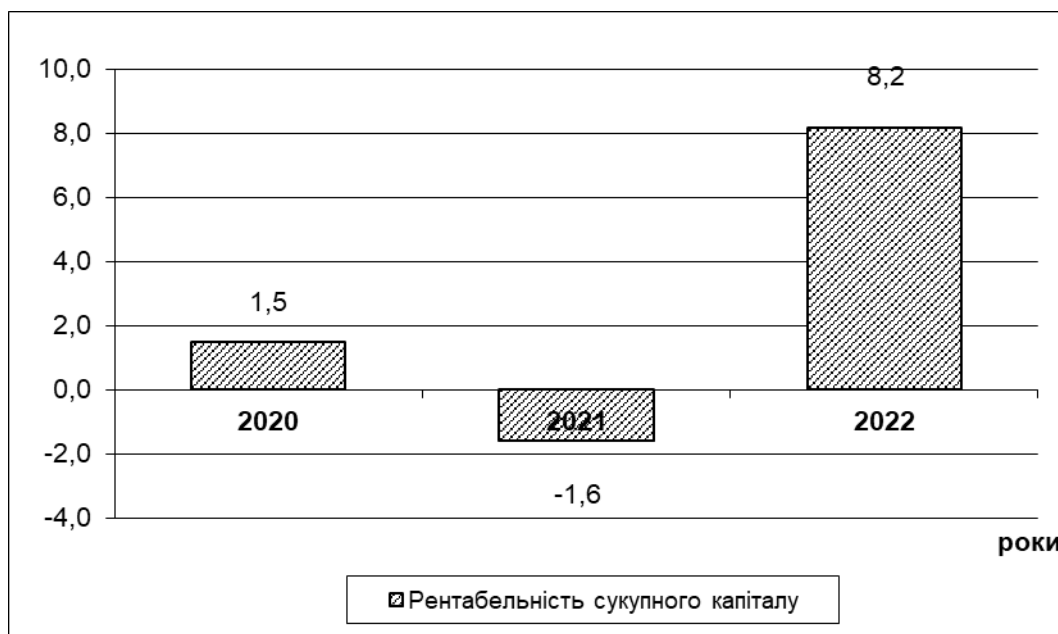

Рис. 3.2 Динаміка рентабельності сукупного капіталу у ТОВ «Фармгейт Україна» за 2020-2022 рр.

За отриманим коефіцієнтом можна визначити, наскільки успішно агрофірма використовує свої активи для досягнення прибутку. Іншими словами, яка сума прибутку генерується за кожну гривню, вкладену в активи підприємства. Аналізуючи рівень рентабельності вказаного капіталу за три роки проведеного дослідження (2020, 2021, 2022), виявляється, що досліджувана компанія агробізнесу використовує свої активи досить ефективно протягом аналізованого періоду. Зокрема, слід відзначити високий рівень рентабельності активів у кінці 2022 року.

1.2. Рентабельність власного капіталу ($P_{вк}$).

Формулою обчислено рентабельність власного капіталу у підприємства «Фармгейт Україна». Цей коефіцієнт вказує на ефективність використання наявних власних фінансових ресурсів.

$$P_{вк} = \text{Чистий прибуток} / \text{Власний капітал} \quad (3.2)$$

Спостерігаючи за динамікою величини рентабельності власного капіталу на підприємстві, яке було об'єктом дослідження, ми вбачаємо (див. рис. 3.3), що у період з 2020 по 2022 роки цей конкретний показник також проявляє стрибкоподібну тенденцію, свідчачи про неоднозначний та нерівномірний характер ведення діяльності.

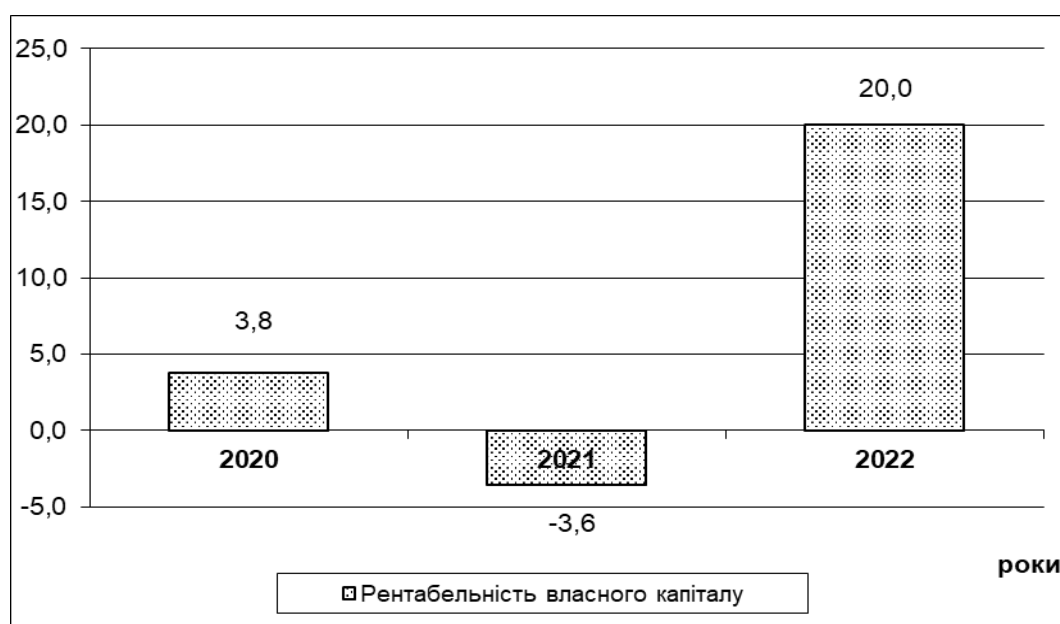

Рис. 3.3. Динаміка рентабельності власного капіталу у ТОВ «Фармгейт Україна» за 2020-2022 рр.

Розрахований показник, що наведено вище, має таке саме пояснення та обґрунтування, як і виявлені тенденції, що є їх причиною.

2. Рентабельність продажів (рентабельність збуту).

Формулюючи оцінку рентабельності продажів, використовуючи дані щодо показників прибутку і виручки від здійснення торгівлі, було розраховано коефіцієнт рентабельності для всієї реалізованої продукції, виконаних робіт та наданих послуг. Так само, як і в разі коефіцієнта рентабельності капіталу, існує безліч показників для оцінки рентабельності продажів, різноманіття яких пов'язане із вибором конкретного виду продукції чи послуги.

Розрахунок рентабельності продажів в компанії «Фармгейт Україна» виконувався за визначеною формулою.

$$P_{\text{прод}} = \text{Чистий прибуток} / \text{Чистий дохід (виручка) від реалізації} \quad (3.5)$$

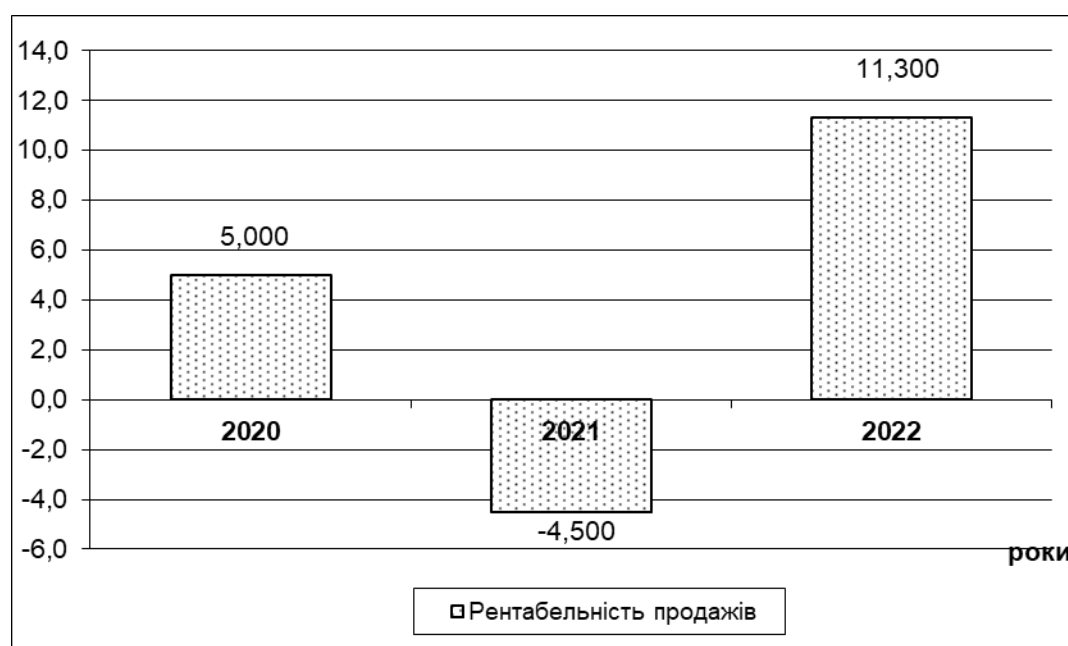

Рис. 3.4 Динаміка рентабельності продажів у ТОВ «Фармгейт Україна» за 2020-2022 рр.

Продажі в агробізнесі характеризуються аналогічною ситуацією, як вказано на рис. 3.4.

Засвідчено в літературних джерелах докладний огляд, що для комплексного аналізу фінансових результатів підприємства враховують загальну рентабельність. Цей показник розраховується за наступною формулою.

$$P_{\text{п заг}} = \text{Прибуток} / \text{Середньорічна вартість основних засобів} \quad (3.6)$$

Універсальний показник, представлений в тексті, застосовується аналітиками для різних підприємств різних галузей вітчизняної економіки, незалежно від форми власності та розмірів господарювання. Він вказує на те, який обсяг прибутку за аналізований період припадає на одну гривню середньорічної вартості наявних основних засобів. Другими словами, керівництво підприємства може визначити потребу у нових засобах праці та обґрунтувати їх оновлення, враховуючи прибутковість наявних основних засобів. Також можна розрахувати вплив факторів, що призводять до зміни показника рентабельності.

Цей метод не лише дозволяє виявити можливі шляхи покращення виробничої ситуації на підприємстві, яка, на нашу думку, є необхідною, але і сприяє формуванню змісту тексту з кінця речення, не втрачаючи при цьому логіку подання.

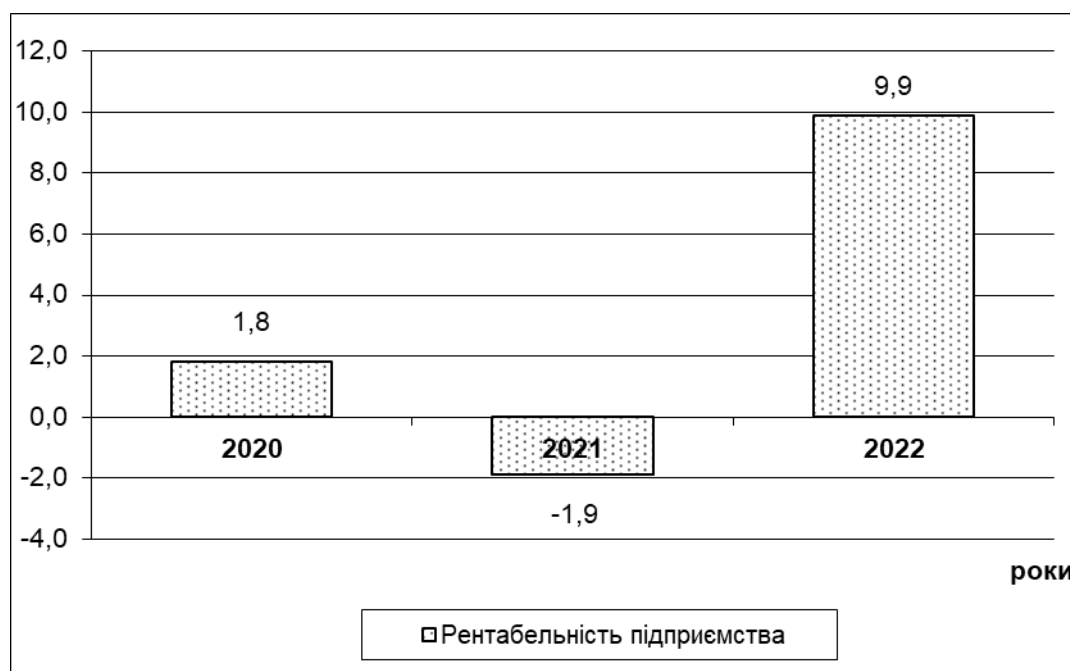

Рис. 3.5 Динаміка загальної рентабельності підприємства у ТОВ «Фармгейт Україна» за 2020-2022 рр.

На рисунку 3.5 представлені дані візуального матеріалу, що відображають схожу динаміку попередніх розрахунків. Отримані показники, зокрема у 2021 році, проявляють як від'ємні, так і додатні відмінності. Важка ситуація особливо виділяється саме в цьому періоді. Також, варто відзначити важливий негативний момент в агрофірмі, пов'язаний із значною наявністю основних засобів у

порівнянні з обсягами товарооборотів. Намагаємося розглянути можливі причини цього явища, проте на даний момент розкриття причин не вдається. Можливо, це може бути пояснено значною кількістю морально (технічно) застарілих та фізично зношених одиниць спецтехніки на досліджуваному підприємстві.

Задля визначення кількісного вираження конкретного впливу за період 2020-2022 роки на загальну рентабельність підприємства використовувався метод ланцюгових підстановок у факторному аналізі. Цей метод передбачає поступову заміну одного фактору на іншого, залишаючи інші незмінними. Такий підхід дозволяє визначити вплив кожного з факторів, що брали участь у дослідженні.

Таблиця 3.3

Вихідні дані факторного аналізу рентабельності підприємства

Показники	2021 рік	2022 рік	+ / -
1. Фінансовий результат звітного періоду, тис. грн.	-929	5097	+6026
2. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	49051	51586	+2535
3. Рентабельність підприємства, %	-1,894	9,881	+11,775

Розрахунок даних:

$$\text{Рентабельність}_{2021} (P_{2021}) = (-929 / 49051) \times 100 = -1,894 \%$$

$$\text{Рентабельність}_{\text{умовна}} (P_{\text{ум}}) = 5097 / 49051 \times 100 = +10,391 \%$$

$$\text{Рентабельність}_{2022} (P_{2022}) = 5097 / 51586 \times 100 = +9,881 \%$$

На зміну рівня загальної рентабельності підприємства вплинули два фактори:

– зміна одержаного прибутку за звітний період

$$P_{\text{ум}} - P_{2021} = +10,391 - (-1,894) = +12,285 \%$$

– зміна середньорічної вартості основних засобів

$$P_{2022} - P_{\text{ум}} = +9,881 - (+10,391) = -0,51 \%$$

Перевірка розрахунку впливу = +12,285 + (-0,51) = +11,775 %.

Факторний аналіз виявив, що чинники, такі як збільшення прибутку, вплинули на зміну рівня загальної рентабельності підприємства (+12,285%). Також на вказане зростання рентабельності підприємства вплинуло збільшення вартості наявних основних засобів, що становило -0,51%.

Загальною оцінкою рентабельності у ТОВ «Фармгейт Україна» за 2020-2022 роки свідчить про неоднозначну та нестабільну тенденцію поведінки цих показників. Діяльність досліджуваного підприємства характеризується стрибкоподібними тенденціями показників, які значно зростають та складають відповідні суми прибутку наприкінці аналізованого періоду.

3.3. Шляхи забезпечення прибутковості діяльності підприємства агросектору

Усі суб'єкти господарювання зацікавлені в досягненні високого рівня фінансового результату. Відзначається, що прибуток є необхідним для нарощення діяльності організації, впровадження новітніх інновацій, реалізації інвестиційних кроків та підвищення рівня зацікавленості найманих працівників у результаті своєї праці. Забезпечення стійкої, ефективної та прибуткової діяльності представника бізнесу можливе за допомогою використання прогресивних наукових методів аналізу та планування отриманого прибутку, а також визначення пріоритетних напрямків його використання.

Практичний досвід свідчить, що в умовах фінансової нестабільності та грошового дефіциту багато підприємств можуть стати неплатоспроможними, що може призвести до ризику їх банкрутства. Аналіз величин доходів, витрат та фінансових результатів агрофірми «Фармгейт Україна» за 2020-2022 роки засвідчує достатній рівень рентабельності його діяльності в умовах сучасного господарювання. Відзначаємо, це позитивне явище в сучасних умовах бізнесу.

Своєчасне застосування превентивних заходів антикризового менеджменту визнано дієвим засобом випередження кризового стану. Це передбачає впровадження в систему економічної діяльності виробничо-технічних заходів, а

також використання внутрішніх і зовнішніх резервів для відновлення рівня прибутковості та запобігання можливості банкрутства.

Умови довготривалого періоду відомі всім тим, що можливі зміни, оскільки виникнення і розгортання глибокої кризи вітчизняної економіки вразило ключові складові підприємницької діяльності. Це призводить до неможливості самостійного відновлення стану госпрозрахунку та загрози банкрутства через збільшення заборгованості. З цього випливає, що необхідне негайне реагування та ефективне антикризове управління керівників, а також мобілізація внутрішніх ресурсів підприємства.

Створена система ефективного управління економічною діяльністю в умовах кризи представляє собою комплекс взаємодіючих елементів. Ці елементи виявляють та діагностують можливі прояви кризи, сприяють подоланню її наслідків, відновленню стійкого функціонування економічних структур і створенню умов для подолання негативного впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників на господарюючі суб'єкти в майбутньому. Ключові складові антикризового управління включають об'єкт та суб'єкт, цілі, пріоритетні завдання, принципи, функції, методи і критерії оцінювання результативності антикризових заходів.

Основною метою антикризового управління агрофірми є забезпечення стійкого функціонування на ринку сільськогосподарської продукції у відповідь на можливі економічні, політичні та соціальні зміни в державі. Це включає формування стратегічних альтернатив, моделювання, прогнозування та уникнення фінансових проблем, а також запровадження інновацій у сфері агробізнесу для подолання ризику банкрутства з мінімальними втратами.

У діяльності підприємства, об'єктом антикризового менеджменту, є розгляд причин економічної кризи, визначення факторів, що спричиняють її виникнення, та аналіз ознак і наслідків, які впливають на нормальні параметри функціонування підприємства. Антикризове управління спрямоване на виявлення та подолання кризових явищ у функціонуванні підприємства, а також їх попередження у майбутньому. Суб'єктами антикризового управління є особи, які виконують

завдання, такі як виявлення слабких ознак можливої кризи та своєчасне реагування на них, максимальне використання усіх можливих методів управління та застосування різноманітних методик та інструментів для подолання фінансових проблем з мінімальними збитками.

Сільськогосподарське підприємство повинно відповідати наступним принципам для забезпечення ефективності системи антикризового менеджменту:

- безперервність і стабільність;
- передбачальна діагностика кризових явищ;
- інноваційність у всіх сферах агрофірми;
- управління за допомогою «вузьких місць» та «слабких сигналів».

Шість ключових антикризових функцій виділяють при попередженні кризових виробничих ситуацій, а саме: планування, організація, мотивація, облік, аналіз і контроль.

Ефективність та доцільність антикризового управління, що було впроваджене, оцінюється через наступні критерії:

- ✓ поліпшення результатів виробничої діяльності та фінансового стану завдяки реалізації антикризового управління;
- ✓ динаміка позитивних змін і економічного виграшу;
- ✓ відповідність внесених змін втраченим можливостям підприємства;
- ✓ швидкість адаптації підприємства до внесених змін;
- ✓ достатність та швидкість отримання інформації для прийняття об'єктивних та виважених антикризових рішень;
- ✓ обґрунтованість впровадження заходів для подолання кризового стану;
- ✓ рівень підвищення кваліфікації працівників.

Важливо відзначити, що аналітичне дослідження підприємства, яке передуює впровадженню антикризового менеджменту, повинно продовжуватися і під час його реалізації. Цей процес є важливим для виявлення та ідентифікації можливих криз, їх глибини та характеру, а також для прийняття антикризових рішень, спрямованих на виведення підприємства зі стану кризи. Діагностика кризового стану компанії є обов'язковим етапом у вивченні потенційних небезпек, які

приховані в різних сферах діяльності підприємства і визначається через аналіз усіх бізнес-процесів на підприємстві.

Ймовірна криза розпізнається за виявленням можливих невідповідностей і характеру відхилень між фактичним та плановим значенням відповідних фінансово-економічних показників, між внутрішнім та зовнішнім середовищем підприємства, між окремими структурними підрозділами всередині підприємства. Важливим є оцінка величини цих відхилень та можливості їх негативного впливу на процес функціонування та розвитку суб'єкта господарювання у майбутньому.

На сучасному етапі економічна діагностика повинна не лише досліджувати поточний стан справ на підприємстві, але й проводити аналіз можливого виникнення конкретних ситуацій, ендогенних та екзогенних чинників, що впливають на діяльність підприємства. Інформація, отримана в результаті діагностики, має практичне значення, оскільки управлінці здатні, опираючись на отримані дані, обґрунтувати відповідні управлінські рішення та впровадити заходи для зміни системи управління, фінансового оздоровлення, підвищення прибутковості, платоспроможності, конкурентоспроможності та ринкової привабливості підприємства.

Вивчення ознак кризи в ТОВ «Фармгейт Україна» має на меті надання інформації для подальшого аналізу та прийняття рішень щодо ефективного управління підприємством, включаючи антикризові заходи на всіх етапах його функціонування, залежно від отриманої інформації. Результати економічної діагностики повинні бути обґрунтовані на основі аналізу поточної діяльності, попередньої інформації та перспективного аналізу виробничо-господарської та економіко-фінансової діяльності, впливаючої з програми розвитку та стратегічного вибору підприємства.

Очевидно, що в умовах кризи діагностика та аналіз підприємства залежать від стадії її прояву. На передкризовому етапі проводиться базовий аналіз можливості виникнення кризових явищ, включаючи використання різних моделей та методів ймовірності банкрутства (методи Альтмана, Бівера, модель Арженті та ін.), методів оцінки ризиків (Метод Монте-Карло, аналіз сценаріїв, метод

критичних значень, метод експертної оцінки, метод дерева рішень) та аналізу перспектив виникнення криз в галузі або на ринку, а також аналізу портфельних активів інше.

Аналіз стану, зумовленого присутністю кризи на фазі «збурення», включає перевірку відповідності проведених антикризових заходів характеру цієї кризи. Цей аналіз передбачає оцінку ефективності господарської діяльності, порівняння з середньо ринковими значеннями показників. Також проводиться оцінка ефективності диференціації портфелю активів, техніко-виробничих показників та відповідності витрат обсягу діючого виробництва чи отриманого прибутку.

На етапі «розгону» кризи важливо застосовувати різноманітні методи діагностики кризового стану. Серед них – використання методів оцінки ймовірного ризику, таких як метод аналогій, аналіз чутливості, аналіз сценаріїв тощо. Також важливо провести альтернативний аналіз коротко- та довгострокових перспектив кризи на ринку чи в галузі, використовуючи дані технічного аналізу фондового ринку.

У «апогеї» кризи, коли підприємство переживає високий рівень кризового впливу, проводиться аналіз його стану на основі даних поточних антикризових заходів. Методи аналізу включають експрес-аналіз фінансових показників (ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, прибутковості), аналіз за допомогою моделі-діаграми «Дюпон», аналіз динаміки кризи на ринку чи в галузі, а також технічний аналіз фондового ринку.

Вміщення підприємства в стандартний і звичайний режим функціонування, крім цього, носить в собі непрямі ризики. Отже, в даному етапі необхідно провести короткостроковий аналіз наявної динаміки негативних проявів і середньостроковий прогноз, використовуючи аналіз фінансових показників, оцінювання ймовірних ризиків, експрес-аналіз ефективності господарської діяльності, порівняння із конкурентами та середнім рівнем по галузі (ринку).

На етапі «стабілізації» підприємство використовує фундаментальний аналіз втрачених можливостей, зокрема комплексний та детальний аналіз ефективності

господарської діяльності, використання методів оцінки ймовірних ризиків, оцінки впливу несистематичних ризиків і т.д.

У післякризовий період підприємство потребує постійного моніторингу його стану та ефективної діагностики можливих загроз. Тут важливо здійснювати комплексний аналіз збитків, збереження наявного потенціалу через ретельний аналіз техніко-організаційного рівня, використання виробничих ресурсів, оцінку перспектив кризи в галузі або на ринку, використання комплексних показників ймовірності банкрутства, а також оцінки бізнес-процесів та операційної діяльності взагалі.

Кризу вдається подолати завдяки вчасній та якісній діагностиці діяльності підприємства. Це надає аналітичну основу для створення ефективної антикризової програми, формування комплексу розумних заходів і забезпечує передумови для успішного вирішення завдань, пов'язаних з виявленням, попередженням і подоланням кризових ситуацій.

Для виявлення чинників неплатоспроможності та ознак кризи на підприємстві «Фармгейт Україна» застосовується політика антикризового менеджменту. Це включає чіткий контроль за фінансовим станом підприємства для запобігання можливим кризовим явищам на всіх етапах, використання ефективних внутрішніх механізмів регулювання фінансової стабільності, а також систему управлінських рішень для підвищення ефективності управління ресурсами, включаючи інновації.

Інноваційна політика підприємства охоплює різні аспекти, такі як удосконалення технологій виробництва, адаптація продукції до потреб ринку, виявлення інвестиційних ресурсів, маркетингові стратегії та організаційні перетворення.

Для забезпечення стабільності функціонування ТОВ «Фармгейт Україна» і його подальшого розвитку в умовах економічної нестабільності і невизначеності макро- та мікросередовища, важливим елементом є передбачена інноваційна стратегія діяльності, яка виступає ключовим інструментом антикризової програми.

Організаційні аспекти антикризового управління визначаються ключовими характеристиками інноваційної стратегії для агрофірми. До них відносяться:

- ✓ розробка та розширення нових видів продукції, робіт та послуг, а також вдосконалення їх споживчих і конкурентних властивостей;
- ✓ запуск нового виробництва, результат досліджень і конструкторських робіт;
- ✓ використання альтернативних методів виробництва та ефективне використання ресурсів;
- ✓ чутливість до можливих змін у зовнішньому середовищі;
- ✓ впровадження і комерціалізація нововведень;
- ✓ розширення і підвищення інноваційних можливостей підприємства [70].

Зазвичай, вважається, що ефективна інноваційна діяльність становить основу антикризового менеджменту і може виявитися більш ефективною стратегією подолання кризи, ніж політика зменшення витрат і зниження собівартості готової продукції. Це стосується не лише виходу з утвореної кризи, але й забезпечення беззбиткового функціонування агрофірми.

У контексті впровадження антикризового менеджменту для господарства можливим є вибір наступних інноваційних рішень. Процесні інновації, що суттєво впливають і змінюють всі наявні ланки функціонування підприємства, можуть бути вибраними. Також, серед можливостей - продуктові інновації, що є матеріальним втіленням і результатом інноваційних трансформацій, та впровадження нових видів бізнес-процесів. До цього варто віднести інновації, що передбачають пріоритети та характер перерозподілу ресурсів підприємства.

Ситуація суб'єктів економічних відносин у державі, як бачимо, загострюється та характеризується невідповідністю до кризи на фоні макроекономічної нестабільності. Проти високого рівня банкрутства вітчизняних підприємств, включаючи агробізнес, спричиненого ігноруванням ймовірності виникнення та розвитку кризових процесів у діяльності суб'єктів господарювання та низького рівня менеджменту.

Для досліджуваного господарства ТОВ «Фармгейт Україна» впровадження ефективного антикризового управління може забезпечити превентивний «ефект випередження». Це, в свою чергу, надасть можливість з мінімальними втратами подолати ймовірні кризові моменти, стабілізувати існуючі бізнес-процеси на підприємстві та зберегти належний рівень прибутковості його діяльності.

Висновки до розділу 3

Аналіз діяльності ТОВ «Фармгейт Україна» за 2020-2022 роки показує стрибкоподібний характер щодо одержання прибутків та його розміру. Важливо відзначити, що 2021 рік виявився найбільш важким у розглянутому періоді. Зростання собівартості реалізації на 3089 тис. грн. при незмінному чистому доході є характерним для цього року. Ця тенденція викликає питання, оскільки виручка від реалізації залишається стабільною, але собівартість зростає.

Дослідження показало, що зменшення інших операційних та інших доходів є причиною збільшення суми збитків у 2021 році. Таким чином, рекомендується керівництву агрофірми переглянути кожне джерело доходу та визначити причини виявлених тенденцій.

Факторний аналіз виявив вплив двох чинників на зміну загальної рентабельності підприємства (+11,775 %): збільшення прибутку за звітний період та паралельне зростання вартості наявних основних засобів. Загальна оцінка рентабельності у ТОВ «Фармгейт Україна» за 2020-2022 рр. вказує на неоднозначну і нестабільну тенденцію показників. Аналіз підприємства вказує на стрибкоподібні тенденції в його діяльності, що в кінці аналізованого періоду виражаються значним зростанням та відповідним збільшенням отриманого прибутку.

ВИСНОВКИ

Визначення прибутку розглядається як значний аспект в економічній термінології та облікових аспектах, і цьому приділяється увага як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Дослідження виявило, що серед вчених не існує єдиної точки зору на визначення економічної категорії «прибуток». Тому пропонується уточнення сутності «прибутку» як об'єкта бухгалтерського обліку. Це позитивний результат господарської діяльності, який визначається різницею між доходами і витратами підприємства, враховуючи суми податків, зафіксованих за визначений період. Цей результат узагальнюється як прибуток (збиток) в цілому або за видами діяльності.

Важливим елементом у здобутті вичерпної інформації про фінансові результати є науково обґрунтована класифікація господарських фінансових результатів (прибутку). Ця класифікація визначає структуру витрат і доходів підприємства, завдання та функції одержаного прибутку. Також вона сприяє ефективнішому використанню аналітичної інформації про результати діяльності підприємства при прийнятті управлінських рішень. У літературі з економіки виявлено різноманітні класифікації об'єкта дослідження. Це є важливою передумовою для належної організації обліку і аналізу фінансових результатів для різних користувачів обліково-аналітичної інформації.

Розмежування доходів і витрат, їхнє визнання та оцінка, є ключовими аспектами належного організації та методики обліку фінансових результатів діяльності підприємства. Порівняння міжнародних і національних стандартів у цій сфері свідчить про схожість між ними, що робить можливим зробити висновок про їхню взаємодію у визначенні цих понять та їх відображенні у фінансовій звітності.

Досліджено специфіку бізнесу підприємства шляхом вивчення методів ведення аналітичного та синтетичного обліку, а також здійснення аналізу доходів, витрат та формування фінансових результатів. На прикладі ТОВ «Фармгейт Україна», яке є представником агробізнесу, проведено дослідження особливостей обліку і аналізу прибутку, як кінцевого результату діяльності.

В агрофірмі ведеться бухгалтерський облік відповідно до чинного законодавства України. Організація цього обліку здійснюється у журнальній формі та за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення «BAS: Бухгалтерія». Господарські операції фіксуються первинними документами відповідно до вимог структурних підрозділів, які, у свою чергу, передають інформацію в централізовану бухгалтерію для автоматизованого групування, обробки та подальшого обліку.

Бухгалтерський облік витрат, доходів та фінансових результатів у сільськогосподарському підприємстві виконується за різними видами діяльності, тобто для кожного структурного підрозділу окремо.

У ході дослідження виявлено, що у бухгалтерській службі ТОВ «Фармгейт Україна» для визначення фінансових результатів діяльності на рахунку 79 відкривають наступні субрахунки:

- субрахунок 791.1 «Фінансові результати від реалізації продукції рослинництва» (за видами);
- субрахунок 791.2 «Фінансові результати від реалізації продукції тваринництва» (за видами);
- субрахунок 791.3 «Фінансові результати від реалізації наданих послуг» (за видами);
- субрахунок 791.4 «Фінансові результати іншої операційної діяльності»;
- субрахунок 791.5 «Фінансові результати іншої діяльності».

Те, що на підприємстві служба бухгалтерії регулярно складає та подає фінансову та внутрішню звітність у визначені терміни, відповідає вимогам законодавства та інформаційним потребам керівництва, є важливим. Зазначено, що спільними рисами виділено джерела формування облікової інформації, порядок зіставлення та призначення, яке виражає інформативність діяльності підприємства. Між тим, серед відмінностей можна виокремити розбіжність змістового наповнення, терміни формування і подачі, а також користувачів інформації та інші аспекти.

Також позитивним є використання всіх даних, що містяться у фінансовій та внутрішній звітності, для проведення аналітичних процедур. Це дозволяє виявити динаміку важливих показників діяльності агрофірми, встановити причинно-наслідкові зв'язки між ними і виявити негативні тенденції для їх подальшого усунення у майбутньому.

Аналіз фінансових результатів та рівня рентабельності діяльності ТОВ «Фармгейт Україна» за період 2020-2022 років був проведений у третьому розділі. Також докладно розглянуто особливості впровадження антикризового управління з метою забезпечення прибутковості агропідприємства. Результати аналізу доходів та витрат підприємства вказують на позитивну ситуацію в отриманні прибутків протягом аналізованого періоду.

Визначено, що склад і структура доходів та витрат діяльності ТОВ «Фармгейт Україна» за період 2020-2022 років мають різноманітну динаміку. Протягом вказаного періоду питома вага інших операційних доходів виражає велику варіацію, зменшуючись на 1,7 відсотка у 2021 році і збільшуючись на 13,8 відсотка у наступному році.

Щодо понесених витрат, питома вага останніх також демонструє неоднозначну динаміку протягом аналізованого періоду. Для визначення справжньої причини змін вважаємо, що керівництво підприємства повинно ретельно оцінити рівень цих доходів і витрат, їх структуру за окремими складовими та перевірити їх адекватність, а також відсутність зловживань у вказаних напрямках.

Для детального аналізу фінансових результатів за період 2020-2022 років були розраховані окремі аналітичні показники рентабельності, що вказує на ефективність використання агрофірмою своїх активів для отримання прибутку. Тобто, наскільки кожна гривня, вкладена в активи, приносить прибуток. Результати проведених розрахунків свідчать про рентабельність досліджуваного сільськогосподарського підприємства.

В умовах макроекономічної нестабільності та турбулентності ділового середовища ускладнюється процес ведення бізнесу. У цьому контексті для ТОВ

«Фармгейт Україна» пропонується впровадження антикризового управління. Вважаємо, що це забезпечить «ефект випередження», дозволяючи з мінімальними втратами подолати можливі кризові явища, стабілізувати бізнес-процеси та зберегти достатній рівень прибутковості діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бавідовський М. В. Основи бухгалтерського (фінансового) та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку : навч. посібник / М. В. Бавідовський. – К., 2014. – 262 с.
2. Базидевич В. Д. Історія економічних учень / В. Д. Базидевич. – К.: Знання, 2006. – 582 с.
3. Білан І. Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування : монографія. / І. Д. Білан, Т. А. Курилюк. – К., 2012. – 235 с.
4. Білуха М. Т. Курс аудиту : підручник. / М. Т. Білуха. – 2-ге вид., перероб. – К.: Вища школа, «Знання», 2008. – 574 с.
5. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. / М. Т. Білуха. – К., 2005. – 690 с.
6. Бланк І. А. Управління прибутком. / І. А. Бланк. – К.: Ніка-Центр, 2009. – 752 с.
7. Блонська В. І. Стратегія управління доходами торговельного підприємства в умовах розвитку ринкових відносин / В. І. Блонська. // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук. техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2016. – Вип. 18.6. – С. 117-123.
8. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах (для студентів ВНЗ спеціальності 7.050106 «Облік і аудит») : навчальний посібник. / Ф. Ф. Бутинець, Л. Л. Горецька. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 544 с.
9. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік / за ред. Ф. Ф. Бутинця. – Вид. 7-оє. – Житомир: Вид-во «Рута», 2007. – 832 с.
10. Бухгалтерський облік у галузях економіки : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. Б. Захожай, М. Ф. Базась, М. М. Матюха, В. М. Базась. – К.: МАУП, 2005. – 968 с.
11. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» ВНЗ. / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця – 6-те вид. доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 756 с.

12. Валуєв Б. Проблеми управлінської орієнтації бухгалтерського обліку. / Б. Валуєв. // Світ бухгалтерського обліку. – 2015 р. – № 4. – С. 3-7.
13. Вербило О. Ф. Методика викладання бухгалтерського обліку. / О. Ф. Вербило. – К.: УСХА, 2014. – 216 с.
14. Власова Н. О. Ефективність формування фінансових результатів підприємств роздрібної торгівлі : монографія. / Н. О. Власова, І. Ю. Мелушова. – Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2016. – 259 с.
15. Волкова І. А. Фінансовий облік – 1 : навч. посіб. / І. А. Волкова. – К. : ЦУЛ, 2012. – 228 с.
16. Вороніна О. О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к.е.н. : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами / О. О. Вороніна. – Харків, 2017. – 20 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/>.
17. Гарасим П. М. Курс фінансового обліку : навч. посіб. / П. М. Гарасим, Г. П. Журавель, П. Я. Хомин. – К. : Знання, 2011. – 566 с.
18. Гарасим П. М. Податковий облік і звітність на підприємствах : навч. посіб. / П. М. Гарасим, Г. П. Журавель, П. Я. Хомин. – К.: Професіонал, 2009. – 448 с.
19. Гетьман О. О. Економіка підприємства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. О. Гетьман, В. М. Шаповалова. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 448 с.
20. Годованець О. В. Особливості бухгалтерського та податкового обліку фінансового лізингу / О. В. Годованець. // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук. праць. – Вип. 177: у 2-х Т. – Дніпропетровськ, 2017. – Т. 2. – С. 494-453.
21. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами : приклади та коментарі / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – К.: Лібра, 2009. – 367 с.
22. Голов С. Ф. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку [пер. з англ.] / за ред. С. Ф. Голова. – К., 2008. – 1272 с.

23. Головка І. В. Фінансовий аналіз : посібник. / І. В. Головка. – Київ, 2009. – 241 с.
24. Гольцова С. М. Звітність підприємств : навчальний посіб. / С. М. Гольцова, І. Й. Плікус. – К.: «Центр навчальної літератури», 2014. – 292 с.
25. Грачева Р. Е. Просто Баланс. / Р. Е. Грачева. – К., 2015. – 414 с.
26. Гринавцева О. В. Облік і аудит готової продукції та її фінансових результатів від реалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н.: спец. – бухгалтерський облік, аналіз та аудит [Електронний ресурс] / О.В. Гринавцева. – К., 2015. – 19 с. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
27. Губачова О. М. Облік у зарубіжних країнах: підручник. / О. М. Губачова, С. І. Мельник. – К.: Цент учбової літератури, 2008. – 432 с.
28. Гусакова О. С. Податковий облік: навчальний посібник / О. С. Гусакова. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 214 с.
29. Дем'яненко М. Я. Про співвідношення бухгалтерського та податкового обліку / М. Я. Дем'яненко. // Облік і фінанси АПК. – 2016. – № 1. – С. 10-17.
30. Журавко Х. М. Особливості антикризового управління та економічної діагностики підприємства в сучасних умовах. / Х. М. Журавко. // Ефективна економіка – Дніпропетровськ, 2017. – С. 95-97.
31. Загородній А. Г. Бухгалтерський облік : Основи теорії та практики : навч. посібник / А. Г. Загородній, Г. О. Партин. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: «Знання», КОО, 2011. – 342 с.
32. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2008. – 384 с.
33. Задорожна Н. В. Макроекономічна теорія виробництва і витрат : навч. посібник. / Н. В. Задорожна – К., 2009. – 219 с.
34. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», прийнятий Верховною Радою України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>

35. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», прийнятий Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
36. Іващенко В. І. Економічний аналіз господарської діяльності : навчальний посібник / В. І. Іващенко, М. А. Болух. – Київ, 2008. – 296 с.
37. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Мінфіном України від 30.11.1999 р. № 29 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
38. Коблянська О. І. Фінансовий облік : навч. посіб. / О. І. Коблянська. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2011. – 471 с.
39. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. / М. Я. Коробов. – К.: Знання, 2009. – 398 с.
40. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і планування. / Г. О. Крамаренко. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 256 с.
41. Лавінська Л. Облік податкових різниць у системі реєстрів журнальної форми. / Л. Лавінська, О. Білоусова. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2016. – № 4. – С. 7-25.
42. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2011. – 383 с.
43. Лень В. С. Фінансовий облік в Україні : задачі, тести, відповіді : навч. посіб. / В. С. Лень. – Рек. МОН України. – К.: ЦНЛ, 2010. – 320 с.
44. Лишиленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. / О. В. Лишиленко. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 687 с.
45. Лінник С. В. Види обліку та перспективи їх розвитку. / С. В. Лінник. // Удосконалення обліку та аналізу господарської діяльності на основі впровадження нових положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні : тези доповідей на міжнародній науково-практичній конференції 16-18 жовтня 2017 р. – К., 2017. – С. 57-58.

46. Лучко М. Р. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навчальний посібник / М. Р. Лучко, І. Д. Бенько. – Київ: Знання, 2009. – 311 с.
47. Малярєвський Ю. Д. Фінансовий облік : навчально-методичний посібник для самот. вивчення дисципліни. / Ю. Д. Малярєвський, П. С. Тютюнник. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2015. – 136 с.
48. Маркар'ян Е. А. Фінансовий аналіз / Е. А. Маркар'ян, Г. П. Гарасименко. – М., 2011. – 160 с.
49. Мержа Н. В. Аналіз ймовірності банкрутства підприємств в економіці України. / Н. В. Мержа. // Актуальні проблеми економіки. – № 9 (51). – 2017. – С. 65-69.
50. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Наказ Міністерства економіки України від 26 жовтня 2010 року № 1361 [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME101039.html
51. Михайлова М. Г. Національні стандарти в бухгалтерському обліку / М. Г. Михайлова. – К.: «Вища освіта», 2012. – 304 с.
52. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / [пер. з англ. за ред. С.Ф. Голова]. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2002. – 736 с.
53. Мних Є. В. Економічний аналіз : навч. посіб. / Є. В. Мних – К., 2006. – 315 с.
54. Мних Є. В. Економічний аналіз : підруч. [для студентів вищих навчальних закладів] / Є. В. Мних. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 412 с.
55. Мочерний С. В. Економічна теорія : навч. посіб. / С. В. Мочерний. – видання 5-тє, доповн. і перероб. – К.: Видавничий центр «Академія», 2009. – 292 с.
56. Нападовська Л. В. Управлінський облік : монографія. / Л. В. Нападовська. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2012. – 450 с.
57. Нашкерська Г. В. Фінансовий облік : навч. посіб. / Г. В. Нашкерська. – К.: Кондор, 2012. – 502 с.

58. Панасюк В. М. Податковий облік : навч. посіб. / В. М. Панасюк, Є. К. Ковальчук, С. В. Бобрівець. – Тернопіль: Видавництво «Карт-Бланш», 2014. – 314 с.
59. Пархоменко В. М. Реформування бухгалтерського обліку в Україні: Положення (стандарт), плани рахунків, реєстри бухгалтерського обліку, 400 типових кореспонденцій. Відповіді на запитання. Коментарі. / В. М. Пархоменко, П. П. Баранцев. – Ч. 4. – Луганськ, 2011. – 640 с.
60. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/2755-17
61. Положення (національне) (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом № 73 Мінфіну України від 07.02.2013 р. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
62. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
63. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
64. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2000 р. № 353 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>
65. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 24 «Прибуток на акцію», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 16.07.2001 р. № 344 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0647-01>
66. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>

67. Полускан П. М. Заходи щодо збільшення прибутковості підприємства та підтримки ефективної господарської діяльності. / П. М. Полускан. // Фінансовий портал «Finalearn». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finalearn.com/lifers-1336-1.html>.
68. Прокопенко І. Ф. Курс економічного аналізу : підручник для студентів вищих навчальних закладів. / І. Ф. Прокопенко, В. І. Ганін, З. Ф. Петряєва. – Харків: Легас, 2014. – 523 с.
69. Прохар Н. В. Облік і контроль фінансових результатів у сільськогосподарських формуваннях: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н.: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит [Електронний ресурс] / Н. В. Прохар. – К., 2015. – 20 с. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ard/2009/09pnvrsf.zip>
70. Пушкар М. С. Фінансовий облік : підручник. / М. С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 628 с.
71. Регурецький В. В. Податок на прибуток. / В.В. Регурецький. // Науково-практичний журнал : Бухгалтерський облік і аудит. – 2016. – С. 7-10.
72. Рікардо Д. Початок політичної економії / Д. Рікардо. – К.: Р-Пресс, 2000. – 479 с.
73. Салига С. Я. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / С. Я. Салига, Н. В. Дацій, Н. В. Нестеренко, С. О. Корецька, К. С. Салига. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 210 с.
74. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник / Г. В. Савицька. - К.: Знання, 2004. – 210 с.
75. Сей Ж. Б. Трактат про політичну економію. / Ж. Б. Сей. – К.: Вид-во «Про – LTD», 1999. – 560 с.
76. Скалюк Р. В. Аналітичні інструменти оптимізації управління фінансовими результатами промислових підприємств. / Р. В. Скалюк. // Вісник ЖДТУ : Економічні науки. – 2017. – № 1 (55). – С. 277-279.
77. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй. / А. Сміт.; [пер. з англ.]. – К.: Port-Royal, 2001. – 594 с.

78. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. / Н.М. Ткаченко. – К.: Алерта, 2006. – 1080 с.
79. Труфіна Ж. С. Облік і контроль формування фінансових результатів операційної діяльності підприємств: теорія, методика, організація: автореферат дис. на здобуття наук. ступ. к.е.н.: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) [Електронний ресурс] / Ж. С. Труфіна. – К., 2010. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ard/2010/10tjstmo.zip>.
80. Хом'як Р. Л. Бухгалтерський облік в Україні : навчальний посібник. / за ред. Р. Л. Хом'яка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2009. – 820 с.
81. Хомин П. Облікове забезпечення звітності про фінансові результати має бути методично обґрунтованим / П. Хомин. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 6. – С. 9-15.
82. Червінська С. Л. Методичні підходи щодо управління фінансовими результатами аграрних підприємств. / С. Л. Червінська. // Економіка АПК. – 2015. – № 3. – С. 86-88.
83. Череп А. В. Економічний аналіз / А. В. Череп. – К.: Кондор, 2005. – 159 с.
84. Шкроміда Н. Я. Бюджетування податків і зборів як елемент системи корпоративного податкового менеджменту / Н. Я. Шкроміда // Вісник Прикарпатського університету. Серія економіка. Вип. 13. – Івано-Франківськ, 2018. – 213-217.
85. Шмиголь Н. М. Економічна суть доходів та доходності в системі управління підприємством / Н. М. Шмиголь. // Держава та регіон: наук.-виробн. журнал. – Сер.: Економіка та підприємництво. – Запоріжжя: Вид-во Класичного приватного університету. – 2014. – № 7. – С. 221-225.

Додаток А

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
			22	31	12
Підприємство	ТОВ «Фармгейт Україна»	за ЄДРПОУ	23467321		
Територія	Хмельницька обл., Шепетівський р-н, с. Васьківці	за КОАТУУ	2420405562		
			034		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство	за КОПФГ	31.12		
Вид економічної діяльності	Сільське господарство	за КВЕД			

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2022 р.**

Форма № 1 Код за ДКУД

2901184

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1134	1117
первісна вартість	1001	1309	1309
накопичена амортизація	1002	175	192
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	49051	51586
первісна вартість	1011	58893	62044
знос	1012	(9842)	(10458)
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	50185	52703
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1231	2423
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3102	2038
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	26	175

у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	928	1834
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1919	2438
Витрати майбутніх періодів	1170	10	9
Інші оборотні активи	1190	81	564
Усього за розділом II	1195	7297	9481
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	57482	62184

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	19768	20410
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	841	925
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	5141	4199
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	25750	25534
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	4235	5833
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	23243	25385
розрахунками з бюджетом	1620	2231	2998
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	205	135
розрахунками з оплати праці	1630	990	1053

Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	828	1246
Усього за розділом III	1695	31732	36650
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	57482	62184

Додаток Б

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
			22	31	12
Підприємство	ТОВ «Фармгейт Україна»	за ЄДРПОУ	23467321		
Територія	Хмельницька обл., Шепетівський р-н, с. Васьківці	за КОАТУУ	2420405562		
			034		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство	за КОПФГ	31.12		
Вид економічної діяльності	Сільське господарство	за КВЕД			

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2022 р.**

Форма № 2 Код за ДКУД

2901184

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	44928	20836
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(35548)	(17476)
Валовий: прибуток	2090	9380	3360
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	8327	392
Адміністративні витрати	2130	(4275)	(3892)
Витрати на збут	2150	(2)	(0)
Інші операційні витрати	2180	(8359)	(783)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	5071	
збиток	2195		(923)
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	50	3
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	(24)	(9)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	5097	

збиток	2295		(929)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(917)	(0)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	4180	
збиток	2355		(929)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	4180	(929)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	17838	9397
Витрати на оплату праці	2505	11992	3648
Відрахування на соціальні заходи	2510	2638	802
Амортизація	2515	1656	1433
Інші операційні витрати	2520	1509	947
Разом	2550	35633	16227

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4

Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		